

Народна банка на Република Северна Македонија

ДИРЕКЦИЈА ЗА МОНЕТАРНА ПОЛИТИКА И ИСТРАЖУВАЊЕ

Најнови макроекономски показатели Преглед на тековната состојба

декември 2021 година

Најнови макроекономски показатели

Преглед на тековната состојба – влијанија врз монетарната политика

Прегледот на тековната состојба има за цел да даде осврт на најновите макроекономски податоци (септември – ноември 2021 година) и споредба со последните макроекономски проекции (октомври 2021 година). Со тоа ќе се утврди колку тековната состојба во економијата соодветствува со очекуваните движења на варијаблите во последниот циклус проекции. Прегледот е фокусиран на промените на екстерните претпоставки и остварувањата кај домашните варијабли и на тоа како овие промени се одразуваат врз амбиентот за водење на монетарната политика.

Најновите информации на меѓународните организации упатуваат на умерено и нееднакво закрепнување на глобалната економија во периодот на проекции, при што е извршена минимална надолна ревизија на глобалниот раст за 2021 година, додека проекцијата за 2022 година не е променета. Сепак, неизвесноста во поглед на идниот глобален раст и натаму е висока, а ризиците околу проекциите сè уште се претежно надолни на краток рок. Главниот *надолен ризик* и натаму е поврзан со идниот тек на пандемијата, при што постои загриженост дека незадоволителната динамика на процесот на масовна вакцинација на глобално ниво и евентуалната неефикасност на постојните вакцини за новите соеви на корона-вирусот, особено во услови на глобално ширење на новиот сој „омикрон“, би можело да доведе до воведување построги рестриктивни мерки, влошување на глобалните трговски текови и до поизразено нарушување на глобалните синџири на снабдување. Дополнителен ризик претставува и евентуалното предвремено и поизразено затегнување на монетарната политика во развиените земји, со неповолни ефекти и врз брзорастечките високозадолжени земји. Исто така, доколку продолжи трендот на раст на светските енергетски цени под влијание на ограничувачките фактори на страната на понудата на пазарите на енергија, тоа би имало негативен одраз врз закрепнувањето на глобалната економска активност. Од друга страна, како *позитивен ризик* се наведува евентуалното засилување на процесот на вакцинација на глобално ниво, со што би се зголемила довербата на економските субјекти и би се поттикнало искористувањето на вишокот заштеди стекнат за време на пандемијата, а со тоа би се поттикнале и приватната потрошувачка и инвестициите. Во однос на **економските движења во еврозоната**, како наш главен трговски партнер, првичната процена за БДП за третиот квартал од 2021 година покажува годишен раст од 3,9%, поумерен во споредба со високиот раст во вториот квартал поради ниската споредбена основа (14,4%). Најновите анкетни истражувања за показателите на доверба на економските субјекти за ноември се малку понеповолни во споредба со претходниот месец, што речиси во целост се должи на значителниот пад на довербата на потрошувачите, наспроти подобрувањето забележано во малопродажбата, градежништвото и во услужниот сектор. Сепак, нивното ниво и натаму е над просечното, што упатува на натамошно закрепнување на економијата и потенцијално забрзан годишен раст на БДП во четвртиот квартал. Во третиот квартал беше забележано забавување на економскиот раст и кај нашиот најбитен поединечен трговски партнер, Германија, којшто изнесуваше 2,6% на годишна основа (10% во претходниот квартал). Слично на движењата во еврозоната, и анкетните истражувања во Германија упатуваат на забавување на активноста во ноември. Според првичните објави, условите на пазарот на труд во еврозоната се подобруваат и на почетокот од четвртиот квартал, при што стапката на невработеност во октомври се намали на 7,3% (од 7,4% во септември и 7,5% во третиот квартал). Во однос на инфлацијата во еврозоната, проценетите податоци за ноември покажуваат нејзино натамошно забрзување, при што ценовниот раст достигна 4,9% на годишна основа (4,1% во октомври). Притоа, ваквото остварување во најголем дел се должи на растот на енергетската инфлација од 27,4% (23,7% во октомври), под влијание на повисоките светски цени на нафтата, а дополнителен придонес имаше и забрзувањето на базичната инфлација (од 2% на 2,6%) и на прехранбената инфлација (од 1,9% на 2,2%). Според најновите оценки, се очекува дека во 2021 и 2022 година **странската каматна стапка ЕУРИБОР** со едномесечна

рочност ќе биде на слично ниво како во октомвриската проекција, додека за 2023 година е извршена мала нагорна ревизија.

Гледано преку одделните квантитативни показатели за надворешното окружување значајни за македонската економија, проекциите за странската ефективна побарувачка се минимално ревидирани надолу за 2021 и 2022 година, а минимално нагоре за 2023 година во споредба со октомвриските оценки. Од друга страна, кај **странската ефективна инфлација** се извршени нагорни корекции за целиот период на проекции. Новите оценки за **девизниот курс евро / САД-долар** упатуваат на нагорна ревизија на вредноста на САД-доларот во 2021 и 2022 година и надолна ревизија за 2023 година. **Исто така, најновите проекции за цените на примарните производи на светските берзи се нагорно ревидирани за 2021 и 2022 година, додека за 2023 година корекциите се главно во надолна насока во однос на октомвриските оценки.** Така, за 2021 – 2022 година се очекува главно повисок раст на цените на примарните производи, додека за 2023 година се очекува дека најголемиот дел од нив ќе забележат поголем ценовен пад. Сепак, движењата и оцените за цените на примарните производи се исклучително променливи и тековно се под влијание на случувањата поврзани со пандемијата на ковид-19, што создава поголема неизвесност околу нивната идна динамика и ефектите врз домашната економија, и на краток, и на подолг рок.

Споредбата на последните макроекономски показатели од домашната економија со нивната проектирана динамика во рамките на октомврискиот циклус проекции упатува на извесни отстапувања во одделни сегменти од економијата. Согласно со објавените проценети податоци за БДП, во третиот квартал од 2021 година реалниот БДП бележи раст од 3% на годишна основа, по високиот раст во вториот квартал (13,4%). Овие остварувања упатуваат дека домашната економија и натаму закрепнува, во услови на натамошна масовна имунизација на населението. Забавувањето на годишната стапка главно е резултат на споредбената основа (имајќи предвид дека во истиот период минатата година почна постепеното отворање и закрепнување на економијата по преземените строги мерки на почетокот на пандемијата), без поголеми негативни ефекти од појавата на четвртиот бран на ковид-19 во овој период. Во просек, во првите три квартали на 2021 година, економијата бележи реален раст од 4,6%, што е блиску до очекувањата од октомвриската проекција. Гледано по компоненти, растот во третиот квартал во најголема мера се должи на позитивниот придонес на домашната побарувачка, во услови на раст и позитивен придонес кај сите категории (лична потрошувачка, јавна потрошувачка и бруто-инвестиции). Позитивен придонес има и нето извозната компонента, во услови на посилен раст кај извозот во однос на растот кај увозот, но значително забавен во однос на растот во претходниот квартал кај двете категории. Високофреквентните податоци за четвртиот квартал од 2021 година со кои се располага во моментот се делумни и се недоволни за согледување на состојбите во целина. Имено, податоците за октомври покажуваат натамошен реален годишен раст на прометот во вкупната трговија, но поумерен, но и натамошни неповолни движења кај индустриското производство на годишна основа. **Во однос на промените кај потрошувачките цени, во ноември 2021 година е остварена годишна стапка на инфлација од 4,8%, а годишните ценовни промени во периодот јануари – ноември, во просек од 3,1%, се во рамките на очекувањата според октомврискиот циклус проекции.** Во овој период, позначителен придонес кон растот се забележува од категориите на домашните цени коишто се поврзани со движењата на цените на примарните производи на светските берзи, со преносниот ефект од минатогодишното зголемување на цените од регулаторна природа, како и од одредени фактори специфични за пандемичната криза, а во услови на олабавување на рестриктивните мерки. Оттука, се оценува дека ценовните притисоци и натаму главно произлегуваат од фактори на страната на понудата, без поголеми притисоци од побарувачката. Неизвесноста и динамичноста на движењето на светските цени на примарните производи во следниот период и понатаму е нагласена, согласно со неизвесните економски ефекти поврзани

со развојот и справувањето со пандемијата, како и од зголемената неизвесност на светските пазари на енергенци.

Девизните резерви и понатаму се на соодветното ниво и се во сигурната зона.

Заклучно со ноември, девизните резерви од почетокот на годината бележат раст што е во рамките на проектираниот, согласно со октомвриската проекција. Во однос на расположливите податоци од надворешниот сектор, податоците за менувачкиот пазар заклучно со ноември упатуваат на остварувања кај приватните трансфери главно во согласност со проектираните за четвртиот квартал од 2021 година. Истовремено, податоците за надворешнотрговската размена упатуваат на помал трговски дефицит во однос на очекуваниот за последниот квартал. Сепак, податоците се достапни само за еден месец, што не е доволно за донесување поконзистентни заклучоци за целиот квартал. Остварувањата на тековната сметка во билансот на плаќања за третиот квартал од 2021 година упатуваат на суфицит, којшто е повисок во однос очекувањата според октомвриската проекција. Од друга страна, остварените одливи кај финансиската сметка во третиот квартал од 2021 година се повисоки од очекувањата според октомвриската проекција.

Во однос на движењата во монетарниот сектор, податоците за октомври покажуваат месечно намалување на **вкупните депозити** од 0,5% (месечен пад од 0,8% во септември), што пред сè е резултат на негативниот придонес на депозитите на претпријатијата, при речиси непроменета состојба на депозитите на домаќинствата. Од валутен аспект, месечниот пад на вкупните депозити во целост се должи на денарските депозити (вклучително и депозитните пари), при позитивен придонес на девизните депозити. На годишна основа, вкупните депозити во октомври се повисоки за 7,9%, што е над проектираниот годишен раст (од 7,1%) за крајот на четвртиот квартал од 2021 година. **Вкупните кредити**, во октомври, се зголемија за 0,6% на месечна основа (месечен раст од 0,7% во септември), при подеднаков позитивен придонес на кредитите на претпријатијата и домаќинствата. Според валутната структура, растот на кредитите во целост произлегува од кредитите во домашна валута, при непроменета состојба на кредитите во странска валута. На годишна основа, растот на вкупните кредити и натаму забрзува и во октомври изнесува 6,7%, при проектиран раст за крајот на четвртиот квартал од годината од 7,1%, согласно со октомвриската проекција.

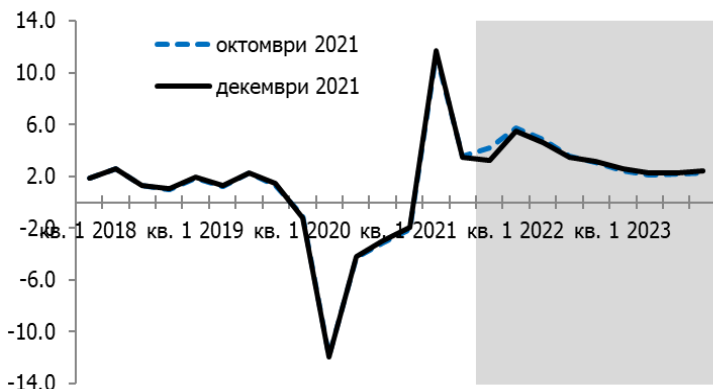
Во Буџетот на Република Северна Македонија, во периодот јануари – октомври 2021 година, е остварен дефицит од 23.564 милиони денари. Буџетскиот дефицит е финансиран преку задолжување на државата на странскиот и домашниот пазар. Остварениот буџетски дефицит за периодот јануари – октомври 2021 година претставува 51% од дефицитот предвиден со ребалансот на Буџетот за 2021 година.

Последните макроекономски показатели и оцени и натаму упатуваат на главно непроменет амбиент за спроведување на монетарната политика. Девизните резерви и натаму се на соодветното ниво и во сигурната зона, а остварувањата заклучно со ноември се во рамките на очекувањата за последниот квартал од 2021 година. Остварувањата во првите три квартали од годината кај бруто домашниот производ се релативно близу до проектираните. Расположливите високофреквентни податоци за економската активност за четвртиот квартал се ограничени за да се даде попрецизна оценка, при очекувања за натамошен умерен раст на економијата и во последниот квартал од годината. Во однос на инфлацијата, поместувањата кај цените и натаму произлегуваат од фактори на страната на понудата, поврзани со глобалните цени на примарните производи и специфични фактори заради присуството на пандемијата. Движењето на цените на примарните производи, а посебно на енергенсите, и натаму е исклучително променливо и неизвесно. Во монетарниот сектор, годишниот раст на депозитите во октомври е над проектираниот, додека годишниот раст на кредитите засега е во рамките на проектираниот за четвртиот квартал на 2021 година според октомвриската проекција.

Растот на економската активност продолжува и во третиот квартал од 2021 година

Во третиот квартал од годината, домашната економија и натаму закрепнува остварувајќи реален раст на БДП од 3% на годишна основа. Стапката на раст е поумерена од таа во вториот квартал, имајќи ја предвид споредбената основа, односно постепено отворање и закрепнување на економијата во истиот период лани. Појавата на четвртиот бран на ковид-19 во овој период, во отсуство на поголеми рестриктивни мерки, главно немаше поголеми негативни ефекти врз растот, во услови на започната масовна имунизација на населението. Гледано од производната страна, главен носител на закрепнувањето и натаму е групата дејности „трговија, транспорт и угостителство“, коишто беа и најпогодени од пандемијата и рестриктивните мерки. Од друга страна, кај индустријата е забележан пад, како резултат на неповолните остварувања во преработувачката индустрија, во најголема мера кај групата дејности каде што се активни странските извозни капацитети од автомобилската индустрија, како што се производството на моторни возила и производството на машини и уреди, делумно како одраз и на застојот во синџирите на снабдување, а негативен придонес имаат и дел од традиционалните дејности, односно производството на облека и текстил. Анализирани од расходната страна, поголем дел од растот во третиот квартал произлегува од домашната побарувачка, во услови на раст и позитивен придонес кај сите категории (лична потрошувачка, јавна потрошувачка и бруто-инвестиции), а позитивен придонес има и нето извозната компонента, при посилен раст кај извозот во однос на растот кај увозот. Гледано за првите три квартали на 2021 година, реалниот БДП забележа раст од 4,6% во споредба со првите три квартали на 2020 година.

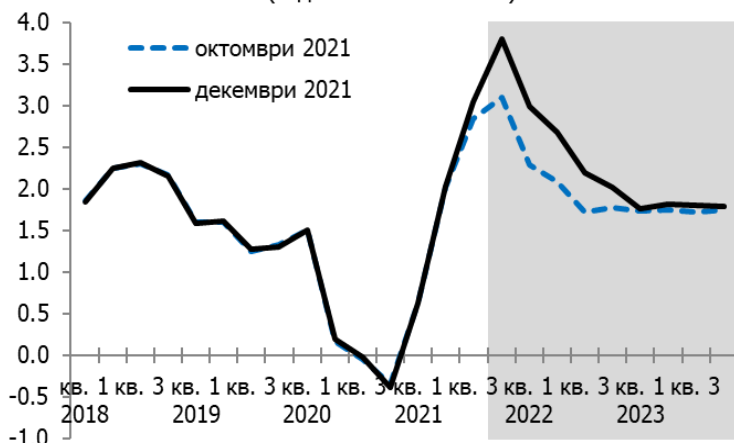
Странска ефективна побарувачка
(годишни промени во %)

Извор: „Консензус форкаст“ и пресметки на НБРСМ.

Согласно со најновите оценки за странската ефективна побарувачка е извршена мала надолна корекција за 2021 и 2022 година. Притоа, и понатаму се очекува солидна стапка на раст од 3,9% и 4,2% во 2021 и 2022 година, соодветно (4,1% и 4,3%, соодветно во октомври). Надолната ревизија за 2021 година е одраз главно на оценките за понизок раст на бугарската и германската¹ економија, додека за 2022 година пониските очекувања за растот во Германија е главниот фактор за надолната ревизија. Од друга страна, за 2023 година се очекува раст од 2,4%, што претставува мала нагорна ревизија (2,3% во октомври), во најголема мера како резултат на очекувањата за повисок раст на Германија и Србија.

Странска ефективна инфлација
(годишни стапки во %)

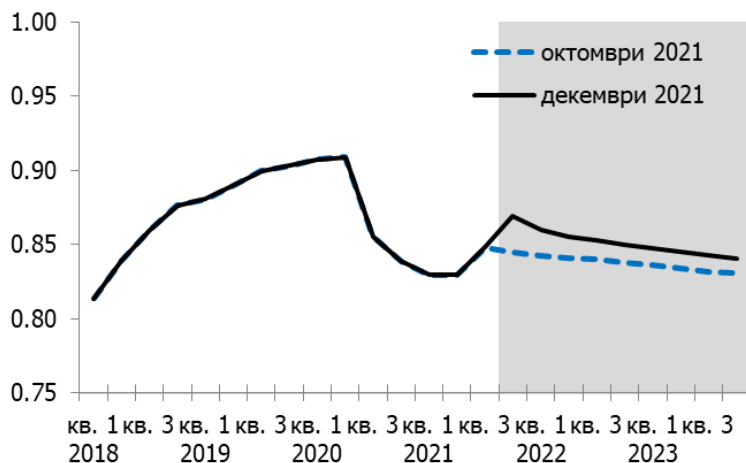
Извор: „Консензус форкаст“ и пресметки на НБРСМ.

Кај странската ефективна инфлација е извршена нагорна ревизија за целиот период на проекции, при промени и кај очекуваната динамика. Имено, тековно се очекува раст на странските цени од 2,4% во 2021 година, којшто минимално би забрзал достигнувајќи 2,5% во 2022 година, а потоа би забавил сведувајќи се на 1,8% во 2023 година, наспроти октомвриските очекувања за постепено намалување на ценовниот раст од 2,2% оваа година, на 2% и 1,7% во наредните две години. Извршената корекција се должи на оцените за повисока инфлација кај речиси сите наши увозни партнери, при што најголем позитивен придонес во трите години во просек имаат Германија, Србија² и Бугарија.

¹ Проектиран раст на Германија од 2,8% и 4,3% во 2021 и 2022 година, соодветно, наспроти 3% и 4,4%, соодветно во октомври и раст од 1,9% во 2023 година (1,8% во октомври).

² Инфлацијата во Србија и Хрватска е коригирана за промените во девизниот курс.

Курс евро/САД-долар

Извор: „Консензус форкаст“ и пресметки на НБРСМ.

Во поглед на девизниот курс евро/САД-долар, во 2021 и 2022 година е направена нагорна ревизија на годишната стапка на промена во споредба со октомври. Така, тековно се очекува помала депрецијација на САД-доларот во однос на еврото од 3,8% во 2021 година (наспроти 4,5% во октомври) и апрецијација од 1,2% во 2022 година (0,3% во октомври). Ваквите поместувања во најголем дел се резултат на зголемената неизвесност околу влијанието на новите соеви на корона-вирусот врз глобалниот економски раст, како и на очекувањата на инвеститорите за постепено затегнување на монетарната политика во САД. Од друга страна, во 2023 година е извршена мала надолна ревизија, при што се очекува поголема депрецијација од 1,2% (0,9% во октомври).

Нафта „брент“

(квартален просек, евра/барел)

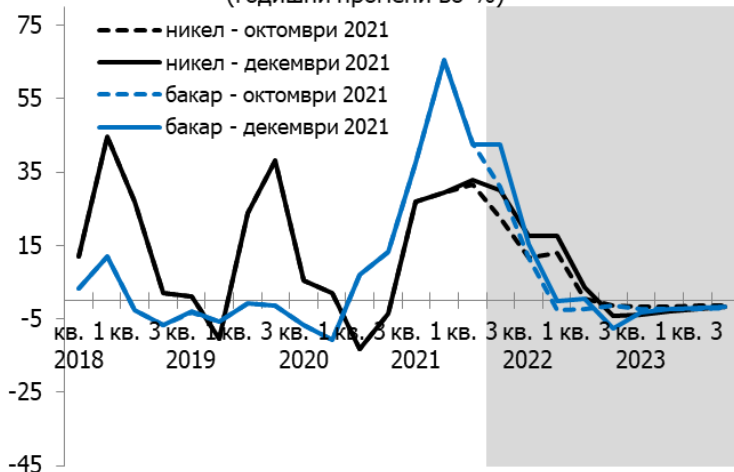

Извор: ММФ и пресметки на НБРСМ.

Во однос на очекувањата за цената на нафтата³, ревизиите се во различни насоки. Имено, за 2021 година оцените се речиси непроменети, при што и натаму се очекува значителен раст на цената на нафтата. Од друга страна, за 2022 година е извршена надолна ревизија, при што тековно се очекува пад, наместо растот во октомври, што во најголема мера се должи на очекувањата за пониска побарувачка поради новиот сој на корона-вирус, растот на залихите на нафта во САД и нивните најави за интервенции на пазарот на нафта преку пуштање во оптек на дел од залихите. За 2023 година, ревизијата е во нагорна насока, при што се очекува помал пад од претходно очекуваниот во октомври, што се должи на споредбената основа од претходната година.

³ За анализата на цените на нафтата, металите и примарните прехранбени производи се користат разни извештаи на ММФ, Светската банка, ФАО, ОПЕК, ЕЦБ и на специјализирани меѓународни економски портали.

Цени на никелот и бакарот во евра
(годишни промени во %)

Извор: ММФ и пресметки на НБРСМ.

Очекувањата за цените на металите за 2021 и 2022 година се ревидирани нагоре во однос на октомври. Имено, и понатаму се очекува раст на цената на никелот и бакарот, посебно изразен во 2021 година. Нагорната корекција на цената на бакарот се должи на најавата за прекин на производството на бакар во Перу и намалените залихи, додека на никелот поради ниските глобални залихи, во услови на очекувања за раст на побарувачката за двата метали во Кина како резултат на државните мерки за поддршка на економијата и вработеноста. За 2023 година се очекува стабизирање на цените на металите, при што оцената за мал пад на цената на бакарот е непроменета, додека кај никелот се очекува малку поголем пад од проектираниот во октомври.

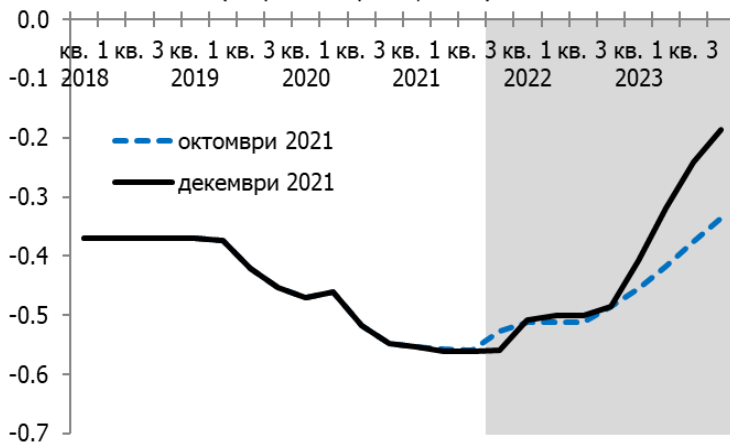
Цени на пченицата и пченката во евра
(годишни промени во %)

Извор: ММФ и пресметки на НБРСМ.

Кај примарните прехранбени исто така е извршена нагорна ревизија за 2021 и 2022 година. Имено, согласно со најновите оценки се очекува поголем раст на цените на прехранбените производи во тековната година, отколку што се предвидуваше во октомври, додека за следната година се очекува поголем раст на цената на пченицата и помал пад на цената на пченката. Нагорната ревизија кај цената на пченицата во најголем дел е резултат на солидната побарувачка и оцените за пониското производство на пченица, пред сè во Обединетото Кралство и Бразил. Кај цената на пченката, нагорната корекција е резултат на очекувањата за зголемена побарувачка, предизвикани од поголемиот раст на производство на етанол во САД. За 2023 година, цената на пченицата е ревидирана надолу, при што сега се очекува поголем пад на цената во споредба со октомври, без поголеми промени во очекуваниот пад на цената на пченката.

Едномесечен Еурибор
(квартален просек, во %)

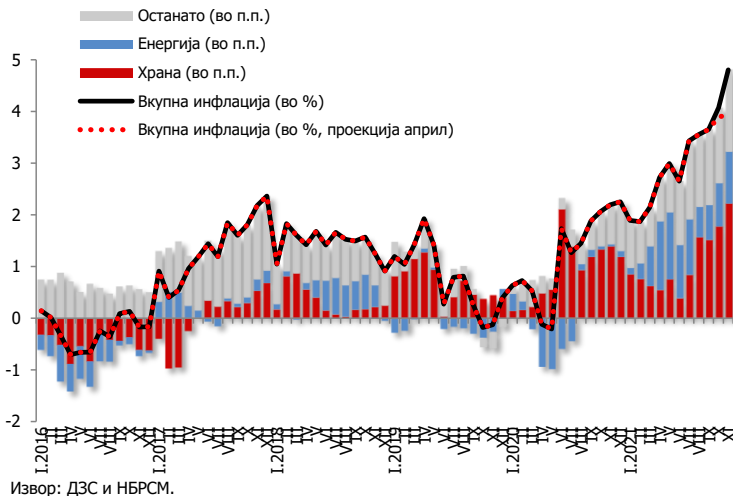

Извор: „Консензус форкаст“ и пресметки на НБРСМ.

Во поглед на **едномесечниот ЕУРИБОР**, проекциите за 2021 и 2022 година се речиси непроменети во споредба со тие од октомври, додека за 2023 година се нагорно ревидирани. Притоа, и натаму се очекува дека странската каматна стапка ќе биде негативна во целиот период, при што во периодот 2021 – 2022 година, во просек, ќе изнесува -0,53%, додека во 2023 година ќе достигне -0,29% (-0,4% во октомври).

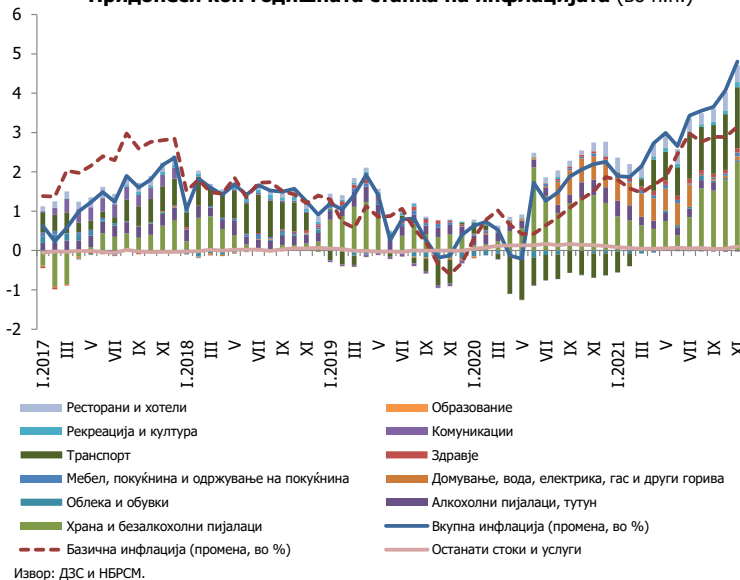
Стапка на инфлација

(годишни придонеси во вкупната инфлација, во п.п.)

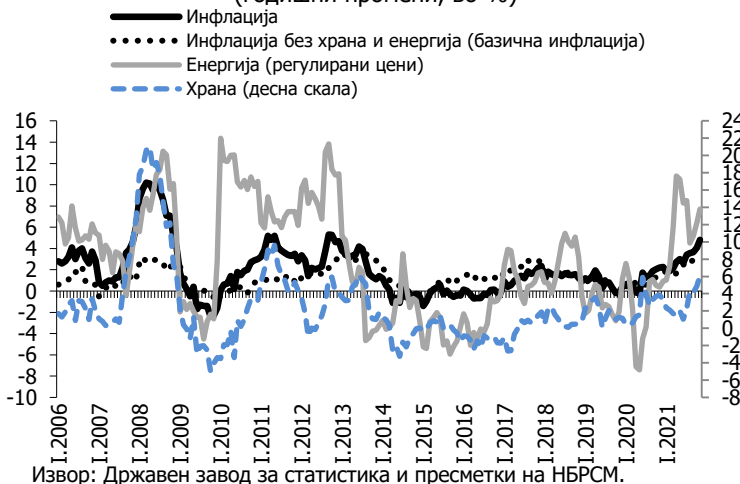
Во ноември 2021 година, **домашните потрошувачки цени** се зголемија за 0,7% на месечна основа (0,5% во претходниот месец), во најголема мера поради зголемувањето на цените на храната (леб и житни производи, месо, млеко и млечни производи). Дополнителен придонес имаа и зголемените цени на нафтените деривати (согласно со нагорните движења на цената на нафтата на светските берзи), како и цените на угостителските услуги. Од друга страна, најголем негативен придонес има намалувањето на цените на воздухопловниот транспорт, како и намалувањето на цените на овошјето.

Придонеси кон годишната стапка на инфлацијата (во п.п.)

Годишната стапка на инфлација во ноември изнесува 4,8% (4,1% во октомври), при забрзување на годишниот раст на цените кај прехранбената компонента, а поумерено и кај енергетската компонента.

Инфлација и цени на храната и енергијата
(годишни промени, во %)

Базичната стапка на инфлација во ноември изнесува 0,1% на месечна основа (-0,1% во претходниот месец). На годишна основа, базичната стапка на инфлација изнесува 3,1% (2,9% во претходниот месец), во чии рамки највисок позитивен придонес имаат цените на воздухопловниот транспорт, надополнет од цените на услугите во рестораните и хотелите, а во мал дел и од цените на автомобилите, фармацевтските производи, производите за лична хигиена, како и цените на информатичката опрема.

Странски ефективни* и домашни цени на храна

(индекси, 2005 = 100)

* Ефективните странски цени на храна се добиени како пондериран збир од цените на храната во земјите што се најзначајни трговски партнери на Северна Македонија.
Извор: ДЗС, Еуростат и пресметки на НБРСМ.

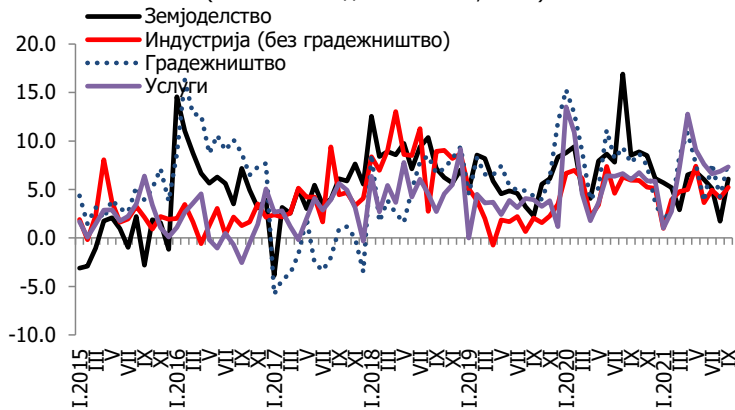
Во однос на очекуваните движења за цените на надворешните влезни претпоставки кај проекцијата на инфлацијата, направените ревизии се умерено ревидирани во нагорна насока. Просечната стапка на инфлација за периодот јануари – ноември 2021 година е во согласност со очекувањата според октомврскиот циклус проекции. Притоа, неизвесноста и динамичноста на движењето на светските цени на примарните производи во следниот период и понатаму е нагласена, согласно со неизвесните економски ефекти поврзани со развојот и справувањето со пандемијата, како и од зголемената неизвесност на светските пазари на енергенци.

Просечна исплатена плата
(годишни стапки, во %)

Извор: ДЗС.

Просечна исплатена месечна нето-плата по сектори
(номинални годишни стапки, во %)

Извор: ДЗС.

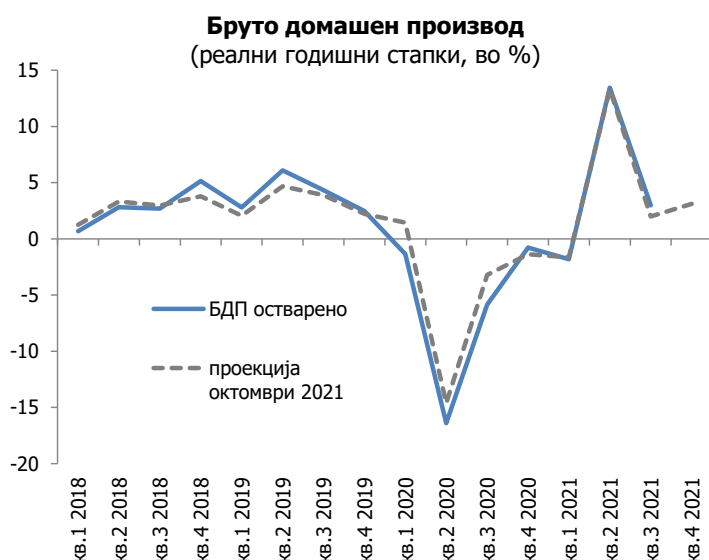
Во септември 2021 година, номиналниот годишен раст на просечната нето-плата изнесуваше 5,3% (4% во претходниот месец). За годишниот раст на платите во еден дел придонесува зголемувањето на минималната плата за 1,7% во април 2021 година согласно со редовното законско усогласување⁴.

Годишен раст на платите во септември има кај сите дејности, при што и натаму тој е најизразен кај дејностите поврзани со „информации и комуникации“, „рударство“, „објекти за сместување“, „стручни, научни и технички дејности“ и „други услужни дејности“, а солиден раст бележат и „трговијата и транспортот“, „градежништвото“ „финансиските дејности и дејностите на осигурување“, како и „административните и помошните услужни дејности“.

При раст на трошоците на живот на годишно ниво, **реалниот годишен раст на нето-платата во септември изнесуваше 1,6%**.

Остварениот номинален и реален годишен раст на платите во третиот квартал од 2021 година (од 4,7% и 1,1%, соодветно) главно е во согласност со очекувањата за раст на платите во третиот квартал од 2021 година, во рамките на октомвриската проекција.

⁴ Во април 2021 година беше извршено редовното усогласување за зголемување на минималната плата (со порастот за претходната година на просечно исплатената плата во РСМ, индексот на трошоците на живот и реалниот пораст на БДП – една третина од порастот од секој показател, соодветно). Согласно со објавата на Министерството за труд и социјална политика, објавена во „Службен весник на РСМ“ бр. 80/21 за примена на Законот за минимална плата во Република („Службен весник на Република Македонија“ бр. 11/12,30/14, 180/14, 81/15, 129/15, 132/17 и 140/18 и „Службен весник на Република Северна Македонија“ бр.124/19 и 239/19), минималната нето-плата се зголеми за 260 денари. Висината на минималната плата во бруто-износ, започнувајќи од април 2021 година до март 2022 година изнесува 22.146 денари (претходно 21.776 денари), односно минималната плата во нето-износ изнесува 15.194 денари (претходно 14.934 денари).

Извор: ДЗС и проекции на НБРСМ.
Разликите во серијата во остварениот период се должат на редовни ревизи на ДЗС.

По високиот раст во вториот квартал (13,4%⁵), домашната економија закрепнува и во третиот квартал од годината, во услови на започната масовна имунизација во земјата, и покрај појавата на четвртиот бран на ковид-19 во овој период. Така, **во третиот квартал од 2021 година, БДП забележа реален раст од 3% на годишна основа.**

Гледано од расходната страна на БДП, растот во третиот квартал во најголема мера се должи на позитивниот придонес на домашната побарувачка, во услови на раст и позитивен придонес кај сите категории (лична потрошувачка, јавна потрошувачка и бруто-инвестиции). Позитивен придонес има и нето извозната компонента, во услови на посилен раст кај извозот во однос на растот кај увозот, но значително забавено во однос на растот во претходниот квартал кај двете категории.

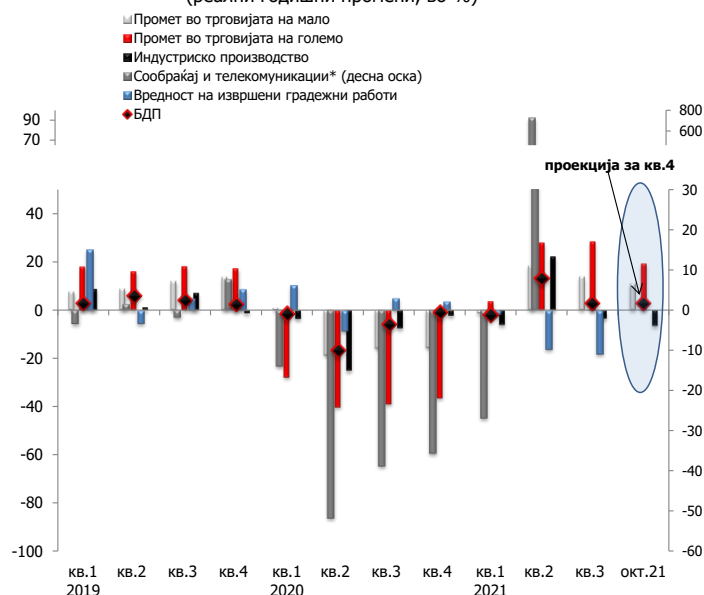
Гледано од производната страна на БДП, растот во третиот квартал во најголема мера се должи на позитивниот придонес на групата дејности „трговија, транспорт и угостителство“, додека солиден позитивен придонес има и дејноста „јавна управа и одбрана; образование; здравствена и социјална заштита“. Од друга страна, најголем негативен придонес бележи индустријата, како резултат на неповолните остварувања во преработувачката индустрија.

При ограничен обем на расположливи податоци тешко е да се добие прецизна оцена за целокупната состојба во економијата во четвртиот квартал од 2021 година. Сепак, кога станува збор за согледувањата на економските субјекти за

⁵ Според кварталното соопштение на ДЗС за БДП, објавено на 7 декември 2021 година, реалните годишни стапки на БДП за првиот и вториот квартал од 2021 година беа ревидирани на -1,8% и 13,4%, соодветно (претходно изнесуваа -1,9% и 13,1%, соодветно).

Економски сектори
(реални годишни промени, во %)

* Прост просек од годишните стапки на промена на различните видови на транспорт и телекомуникациите.
Извор: ДЗС и пресметки на НБРСМ.

состојбата во економијата⁶, резултатите од анкетните истражувања за периодот октомври – ноември 2021 година упатуваат на поповолни согледувања во однос на четвртиот квартал од 2020 година, што главно упатува на поволни движења во економијата и натамошен раст во овој период, сепак согледувањата се малку понеповолни во однос на претходниот квартал.

Што се однесува до високофреквентните податоци на страната на понудата, за октомври 2021 година се достапни податоците за трговијата и индустријата.

Во октомври, **прометот во вкупната трговија** и натаму бележи висок реален раст на годишна основа (9,4%), но поумерен во однос на растот во претходниот квартал (16,9%). Притоа, поволните остварувања во вкупната трговија се должат на високиот раст кај трговијата на големо и трговијата на мало (забавување на растот во однос на растот во претходниот квартал кај двата вида трговија), додека трговијата со моторни возила бележи натамошен пад.

Од друга страна, во октомври **индустриското производство** бележи реален пад на годишна основа од 6,5%, што претставува продлабочување на падот во однос на претходниот квартал (пад од 3,5%) во услови на пад во преработувачката индустрија. Во рамките на преработувачката индустрија, најголем негативен придонес се забележува кај групата дејности во кои се активни странските извозни капацитети, како што се производството на моторни возила и производството на машини и уреди. Кај традиционалните дејности, најголем негативен придонес се забележува кај производството на текстил и облека, како и кај производството на прехранбени производи. Од друга страна, најголем позитивен придонес во рамките на преработувачката индустрија се забележува кај производството на тутунски производи, производството на производи од гума и производи од пластични маси, како и

	ИНДУСТРИСКО ПРОИЗВОДСТВО И ОСТАНАТИ ЕКОНОМСКИ ДЕЈНОСТИ													
	2019				2020				2021					
	Кв.1	Кв.2	Кв.3	Кв.4	Кв.1	Кв.2	Кв.3	Кв.4	Кв.1	Кв.2	Кв.3	авг.	сеп.	окт.
	<i>реални годишни промени во %</i>													
Бруто домашен производ	2.8	6.1	4.3	2.5	-1.3	-16.4	-5.9	-0.8	-1.8	13.4	3.0	-	-	-
Индустриско производство	8.8	1.1	7.1	-1.3	-3.7	-25.0	-7.5	-2.3	-6.1	22.2	-3.5	-1.4	-8.0	-6.5
Извршени градежни работи	15.1	-3.3	3.0	5.3	6.3	-5.1	3.0	2.3	-1.1	-9.6	-10.8	-11.5	-3.5	-
Високоградба	-9.3	5.1	23.7	-1.1	-8.5	-20.4	17.9	-8.6	18.5	5.3	-20.2	-30.2	-20.8	-
Нискоградба	58.3	-8.0	-6.7	11.1	21.3	4.7	-6.2	11.1	-16.1	-16.9	-3.5	6.0	12.9	-
Промет во трговијата - Вкупно*	13.9	12.8	15.3	15.5	-16.7	-30.6	-26.1	-24.3	0.9	22.5	16.9	24.3	13.1	9.4
Промет во трговијата на мало*	7.6	8.8	12.0	13.8	1.0	-18.6	-15.7	-15.5	-1.3	18.3	13.9	17.7	12.2	11.0
Промет во трговијата на големо*	18.0	16.0	18.1	17.3	-27.8	-40.1	-38.7	-36.3	3.7	27.9	28.4	40.3	24.7	19.2

* Реалните стапки на раст се пресметани од НБРСМ, со делење на номиналните стапки на раст со годишната инфлација, мерена според трошоците на живот. Податоците за трговијата во 2020 и 2021 година се претходни податоци, додека податоците за БДП во 2019 година се претходни, а за БДП во 2020 и 2021 година се проценети.
Извор: ДЗС и пресметки на НБРСМ.

⁶ Се однесува на анкетите спроведени од страна на Европската комисија за мерење на економската доверба на субјектите во една економија. Композитниот показател на економска доверба се добива како пондериран просек од показателите на доверба за потрошувачите и показателите на доверба за одделните економски сектори (градежништво, индустрија, трговија на мало и услуги).

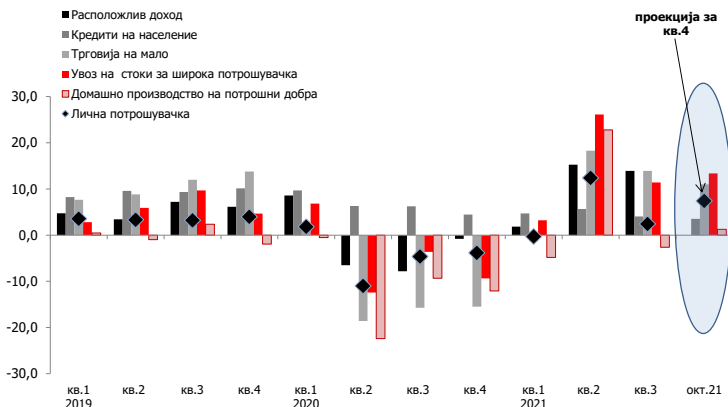
производството на хемикалии и хемиски производи.

Расположливите показатели за **агрегатната побарувачка** исто така се во релативно ограничен обем, што оневозможува формирање попрецизна оценка за движењето на одделните компоненти на побарувачката во четвртиот квартал од годината.

Расположливите податоци за движењата **кај личната потрошувачка** за октомври 2021 година и натаму упатуваат на годишен раст, но малку поумерен. Така, и натаму се бележи раст кај трговијата на мало, бруто-приходите од ДДВ, но поумерено во однос на растот во претходниот квартал. Во октомври, раст забележа и домашното производство на потрошни добра, по падот во третиот квартал, а малку повисок раст беше забележан и кај увозот на стоки за широка потрошувачка. Во поглед на изворите на финансирање на личната потрошувачка, расположливите податоци за октомври се ограничени (достапни податоци само за пензиите, коишто бележат минимален реален годишен пад). Натомошен, но малку побавен раст во октомври беше забележан и кај кредитите на населението. Показателот за довербата на потрошувачите⁷ упатува на поповолни очекувања во периодот октомври – ноември во однос на истиот период од претходната година. Сепак, во однос на третиот квартал очекувањата се понеповолни, при понегативни согледувања и очекувања во однос на финансиската и општата економска состојба во земјата.

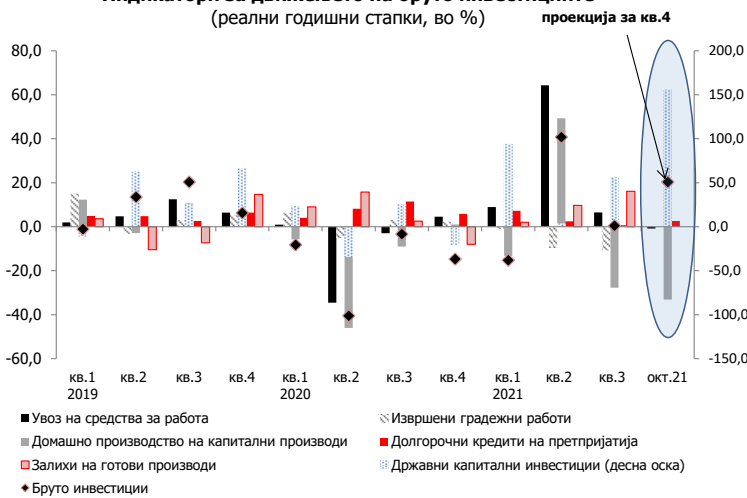
Високофреквентните податоци за **бруто-инвестициите** за октомври 2021 година се движат во различни насоки. Така, во овој период, државните капитални инвестиции и долгорочните кредити на претпријатијата забележаа засилен раст. Од друга страна, вкупното индустриско производство, како и домашното производство на капитални производи и натаму се намалуваат, но поизразено во однос на претходниот квартал. Исто така, пад е забележан и кај данокот на добивка и кај увозот на средства за работа (по нивниот раст во претходниот квартал). Што се однесува до оцените на раководителите на претпријатијата во индустријата, тие се

Индикатори за движењето на личната потрошувачка (реални годишни стапки, во %)

Извор: ДЗС и пресметки на НБРСМ.

Индикатори за движењето на бруто инвестициите (реални годишни стапки, во %)

Извор: ДЗС и пресметки на НБРСМ.

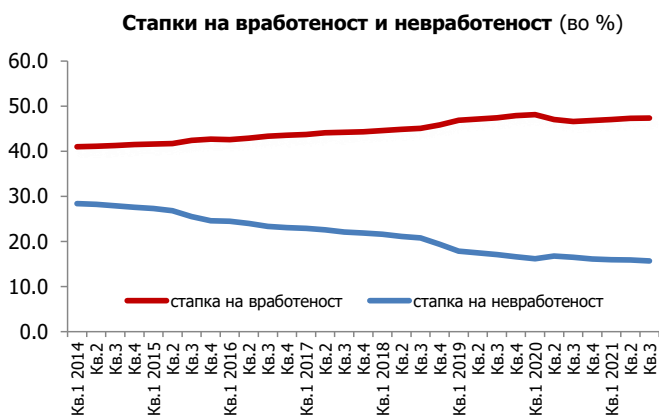
⁷ Согласно со анкетите на Европската комисија.

помалку негативни, додека кај градежништвото оценките се понеповолни во периодот октомври – ноември во споредба со претходниот квартал. Во однос на четвртиот квартал од 2020 година, оцените на раководителите упатуваат на поповолни движења и кај индустријата, и кај градежништвото.

Податоците за **надворешнотрговската размена** во октомври 2021 година упатуваат на потенцијално проширување на дефицитот во четвртиот квартал од годината во однос на истиот период од минатата година, во услови на номинален пад на извозот и раст на увозот на стоки.

Податоците за остварувањата на буџетот заклучно со октомври 2021 година упатуваат на мал годишен пад на **јавната потрошувачка**, при пад на расходите за плати и трансферите до локалните заедници, непроменети трошоци кај фондот за здравство и забавен раст кај трошоците за стоки и услуги.

Во третиот квартал од 2021 година, забележуваме натамошно стабилизирање на пазарот на труд, а со тоа и продолжување на позитивните придвижувања на годишна основа во овој сегмент од економијата. Така, во услови на натамошна масовна имунизација во земјата и подобрата епидемиолошка состојба, **бројот на вработени лица во третиот квартал од 2021 година забележа засилен годишен раст од 1,4%⁸** (0,2% во претходниот квартал), што придонесе и за зголемување на стапката на вработеност за 0,8 п.п. во однос на истиот квартал од претходната година (од 46,6% на 47,4%). Исто така, **стапката на невработеност забележа натамошно намалување, со што во третиот квартал од годината се сведе на 15,7%** (15,9% во претходниот квартал), како резултат на натамошно намалување на бројот на невработени лица, во услови на истовремено позитивни движења кај бројот на вработени и намалување на неактивното население за првпат од почетокот на пандемијата.

Извор: Државен завод за статистика, Анкета за работна сила.

⁸ Најголем придонес кон растот на вработеноста имаат дејностите поврзани со „трговија“, „здравствена и социјална заштита“, „јавна управа и одбрана“, „транспорт и складирање“, „градежништво“ и „административни и помошни услужни дејности“. Сепак, сè уште изразен негативен придонес има од дејностите поврзани со „објекти за сместување и сервисни дејности со храна“, „уметност, забава и рекреација“, „земјоделството“, како и категоријата „финансиски дејности и дејности на осигурување“.

Продуктивност и трошоци за труд по единица производ
(годишни промени, во %)

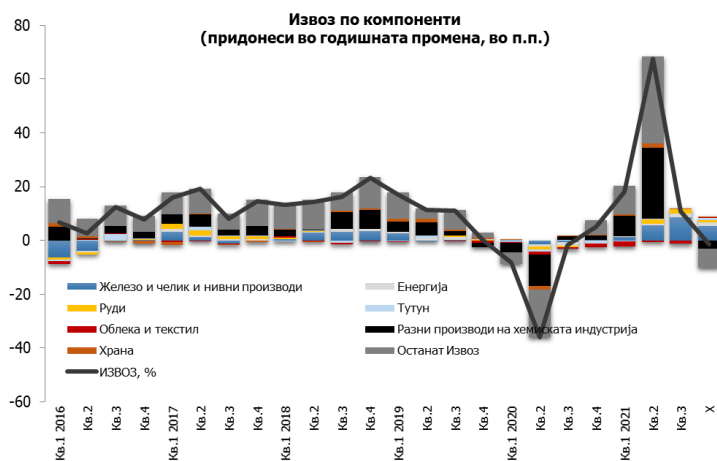

Извор: Државен завод за статистика и пресметки на НБРСМ.

Продуктивноста на трудот⁹ растеше и во третиот квартал на 2021 година и е повисока за 0,7% на годишна основа, како резултат на поголемиот раст на економската активност во споредба со зголемувањето на вработеноста. Поумерениот раст на продуктивноста во споредба со претходниот квартал (кога тој достигна 10,8%) е одраз на значителното забавување на растот на економската активност, при умерено забрзување на растот на вработеноста.

Во третиот квартал на 2021 година, **трошоците за труд по единица производ забележаа годишен раст од 4,6% (наспроти падот од 1,9% во претходниот квартал),** што се должи на натамошниот висок раст на бруто-платите при поголемо забавување на растот на продуктивноста.

⁹ Вкупната продуктивност се пресметува како пондериран збир на пресметаната продуктивност на ниво на индивидуален сектор. Во рамките на секој сектор, продуктивноста се пресметува како сооднос помеѓу додадената вредност во тој сектор и бројот на вработените лица.

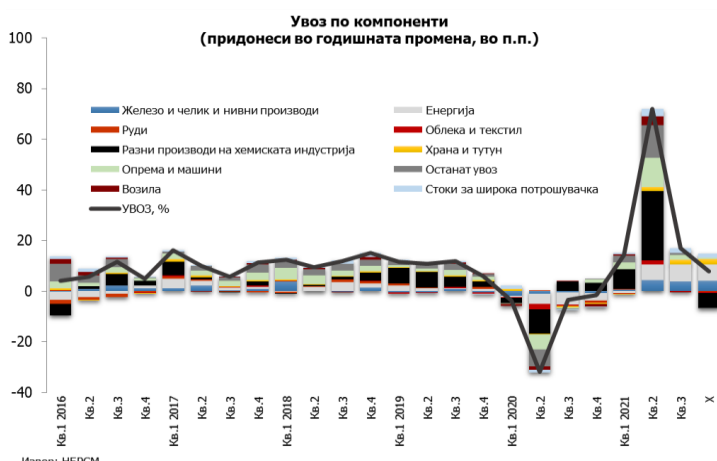

Извор: НБРСМ.

Дефицитот во размената на стоки со странство, во октомври 2021 година, забележа проширување за 40,8% на годишна основа, што се должи на растот на увозот, при истовремено мал пад на извозот во овој период. Вкупната надворешнотрговска размена, во октомври 2021 година, и понатаму бележи солиден раст, што во поголем дел се должи на зголемените увозни притисоци.

Во октомври 2021 година, извозот на стоки се намали за 1,4% на годишна основа. Главен придонес за негативните остварувања има намалената извозна активност на новите капацитети во автомобилскиот сектор. Од друга страна, остварувањата кај извозот на железо и челик имаат значителен позитивен придонес за извозот во овој период, што во голем дел ја надоместува намалената извозна активност на автомобилската индустрија. Нагорните придвижувања на берзанските цени на примарните производи придонесоа и за раст на извозот на енергија и руди, а позитивни сигнали има и од текстилната индустрија.

Во споредба со октомвриската проекција, остварувањата кај извозот во октомври 2021 година се малку под очекуваните. Негативните отстапувања главно се должат на извозот на компаниите од автомобилската индустрија, под влијание на актуелните проблеми со синцирите на снабдување кај овој сектор во глобални рамки. Минимално пониски се и остварувањата кај извозот на железо и челик. Од друга страна, мали позитивни отстапувања има кај извозот на облека и текстил и енергија.

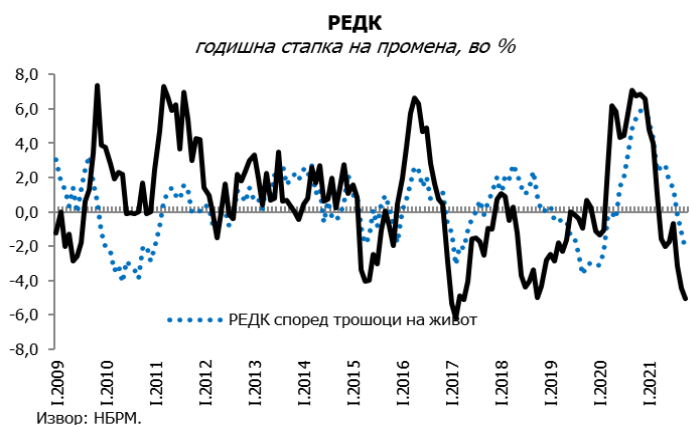
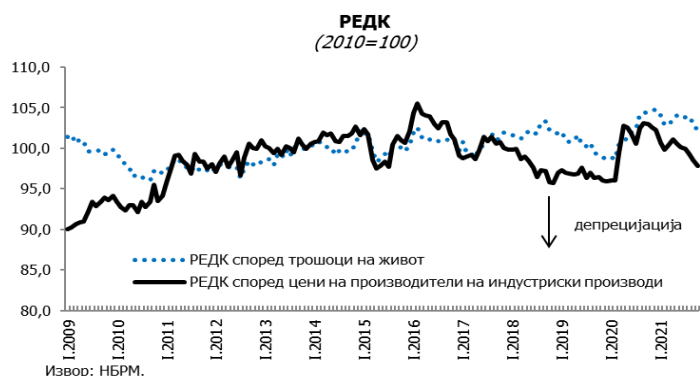

Извор: НБРСМ.

Увозот на стоки, во октомври 2021 година, забележа раст од 7,8% на годишна основа, при што главен придонес за ваквите остварувања има увозот на енергија (повисоки цени и поголеми количини). Позитивен придонес врз остварувањата на увозот во овој период бележи и увозот на железо и челик, како и увозот на храна. Од друга страна, за намалување на увозот придонесе увозот на дел од производствените капацитети во странска сопственост, како и увозот на текстил и облека.

Остварувањата кај увозот на стоки, во октомври 2021 година, исто така се пониски од очекуваните за четвртиот квартал според октомвриската проекција, во услови на понизок увоз на енергија, како и на увозот на дел од производствените капацитети во странска сопственост. Од друга страна, нагорни отстапувања се забележани кај увозот на опрема и машини, како и кај останатиот увоз, додека движењата кај останатите категории се во рамките на очекувањата според октомвриската проекција.

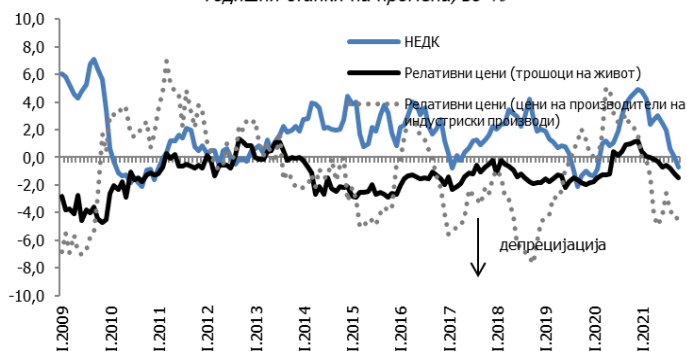
Следствено, остварувањата кај извозот и увозот на стоки, во октомври 2021 година, засега упатуваат на можност за остварување малку понизок трговски дефицит во споредба со октомвриската проекција. Сепак, периодот за оцена е премногу кус за да се изведат конкретни заклучоци, посебно во услови на зголемена неизвесност.

Во октомври 2021 година, индексот на РЕДК дефлациониран со трошоците на живот депрецира за 2,2%, додека индексот на РЕДК пресметан со цените на производителите на индустриски производи забележа депрецијација од 5,1%. Најголем придонес за ваквите остварувања на РЕДК имаат релативните цени, при што трошоците на живот бележат пад од 1,5%, а релативните цени на индустриските производи пад од 4,3% на годишна основа. Истовремено, депрецијација бележи и НЕДК, и тоа од 0,7%, што во најголем дел е резултат на апрецијацијата на руската рубља, британската фунта и украинската гривна во однос на домашната валута.

НЕДК и релативни цени

годишни стапки на промена, во %

Извор: НБРМ.

РЕДК, без примарни производи

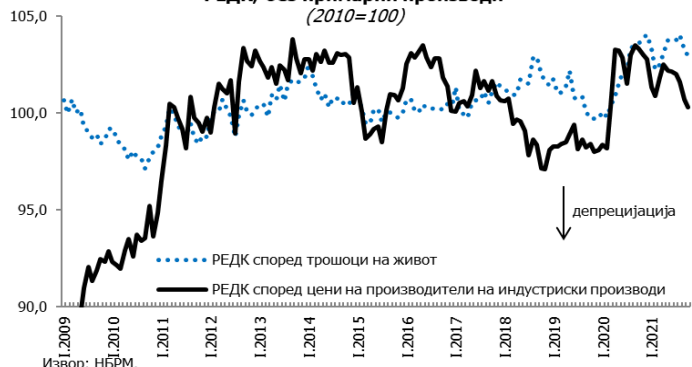
годишна стапка на промена, во %

Извор: НБРМ.

РЕДК, без примарни производи

(2010=100)

Извор: НБРМ.

НЕДК и релативни цени, без примарни производи

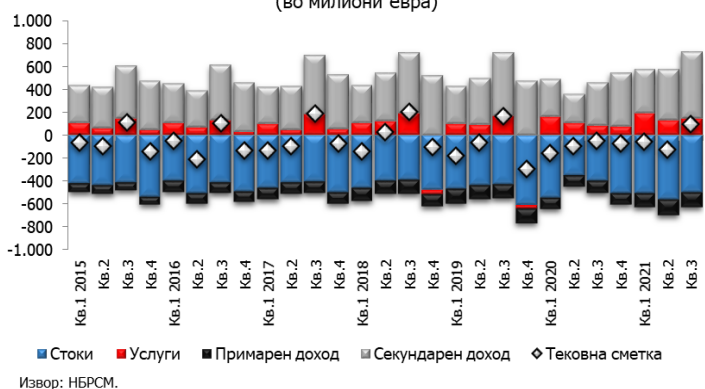
годишни стапки на промена, во %

Извор: НБРМ.

Индексите на РЕДК пресметани со пондери засновани врз надворешнотрговската размена без примарните производи, во октомври 2021 година, исто така забележаа депресијација на годишна основа. Притоа, индексот на РЕДК дефлациониран со трошоците на живот депресија за 0,6%, додека РЕДК дефлациониран со цените на индустриските производи, за 2,9%. Ваквите движења повторно се резултат на поволните промени кај релативните цени, односно релативните трошоци на живот и релативните цени на производителите на индустриски производи, коишто забележаа пад на годишна основа од 1,4% и 3,7%, соодветно. Истовремено, НЕДК бележи апрецијација од 0,8%, што во најголем дел се должи на депресијацијата на турската лира во однос на денарот.

Компоненти на тековната сметка
(во милиони евра)

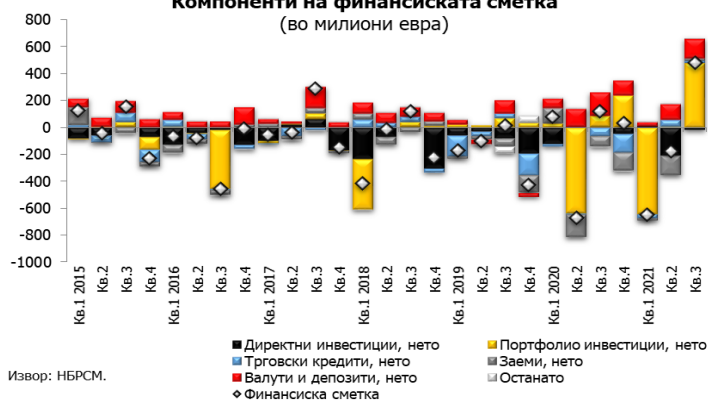

Во третиот квартал од 2021 година, тековната сметка бележи суфицит од 98 милиони евра, или 0,8% од БДП, што е повисоко од очекувањата за третото тримесечје според октомвриската проекција.

Од аспект на составните компоненти на тековната сметка, позитивното отстапување се должи на салдото на стоки и услуги. Имено, понизок дефицит од очекувањата е забележан кај стоките, во услови на поголеми надолни отстапувања кај увозната од извозната компонента, додека, пак, кај услугите е забележан повисок суфицит којшто главно произлегува од останатите услуги. Од друга страна, негативните отстапувања се резултат на повисокиот дефицит од очекуваниот кај примарниот доход, како и малку понискиот суфицит кај секундарниот доход во однос на октомвриската проекција, како резултат на пониските официјални трансфери.

Кај финансиската сметка, во третиот квартал од 2021 година, се остварени нето-одливи¹⁰ од 479,8 милиони евра (или 4,1% од БДП), што е повеќе од очекуваното според октомвриската проекција.

Компоненти на финансиската сметка
(во милиони евра)

Послаби остварувања во овој период се забележуваат речиси кај сите категории од финансиската сметка – директните инвестиции, долгорочните заеми, а мали негативни отстапувања се забележани и кај портфолио-инвестициите. Останатите категории главно се во рамките на очекувањата според октомвриската проекција.

Движења на менувачки пазар

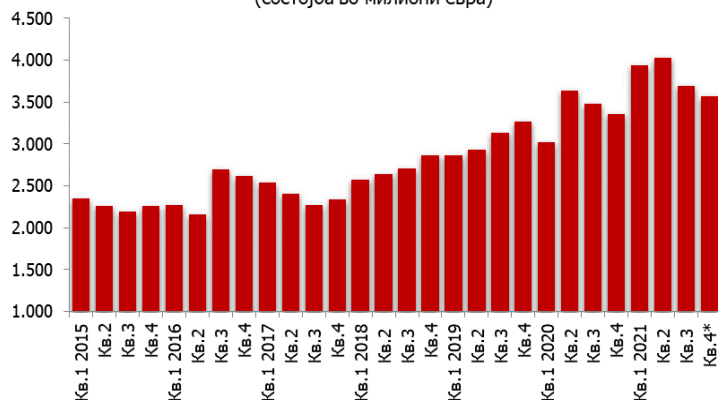

Остварениот нето-откуп на менувачкиот пазар, во периодот октомври – ноември 2021 година, изнесува 186,3 милиони евра, што претставува пораст од 14,7%, на годишна основа. Ваквите остварувања на менувачкиот пазар се во услови на истовремен раст на побарувачката и на понудата на девизи (за 49,9% и 22,9%, соодветно).

*Последен расположлив податок: 30.11.2021
Извор: НБРСМ.

¹⁰ Според новата методологија за изготвување на билансот на плаќања (BPM6), термините нето-приливи и нето-одливи означуваат нето-создавање обврски и нето-стекнување средства, соодветно.

Бруто девизни резерви
(состојба во милиони евра)

*Последен расположлив податок 30.11.2021
Извор: НБРСМ.

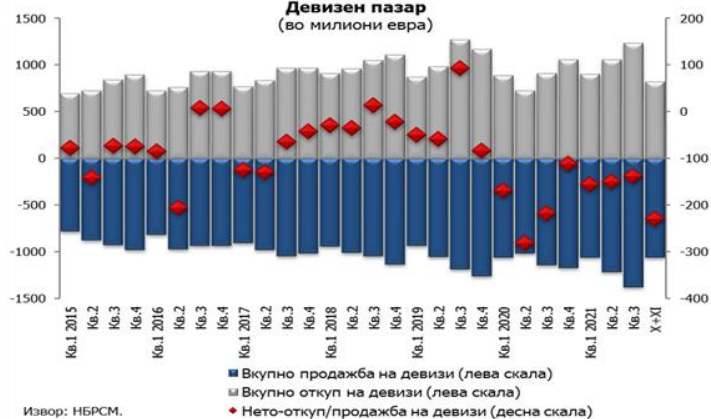
Состојбата на бруто девизните резерви, на 30.11.2021 година, изнесува 3.571,4 милиони евра. Гледано преку факторите на промена, во најголем дел промената во девизните резерви во периодот октомври – ноември произлегува од интервенциите на Народната банка на девизниот пазар, како и трансакциите за сметка на државата.

Фактори на промена на девизните резерви во октомври и ноември 2021 година
(во милиони евра)

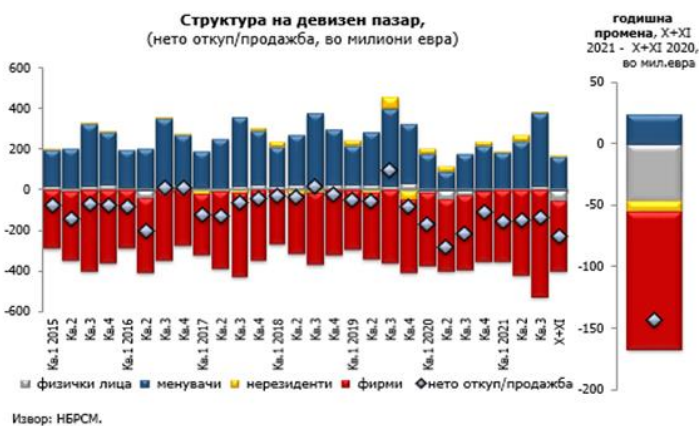
Извор: НБРСМ.

Девизен пазар
(во милиони евра)

Извор: НБРСМ.

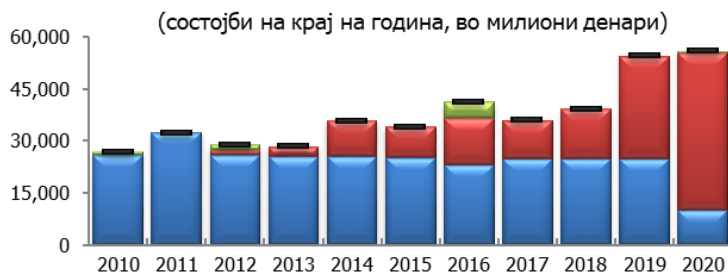
Во периодот октомври – ноември 2021 година, на девизниот пазар на банките е остварена повисока нето-продажба на девизи во споредба со остварената нето-продажба во истиот период од минатата година. Ваквата промена се должи на повисокиот раст на побарувачката во однос на растот на понудата на девизи (за 42,9% и 26,5%, соодветно).

Секторската анализа покажува дека ваквите поместувања во најголем дел произлегуваат од повисоката нето-продажба кај фирмите и физичките лица, во однос на истиот период претходната година.

Монетарни инструменти

(состојби на крај на месец, во милиони денари)

Извор: НБРСМ.

Состојбата на монетарните инструменти, на крајот на октомври, се зголеми во споредба со претходниот месец, што се должи на зголемувањето на износот на пласирани средства на банките во депозити кај Народната банка, при непроменет износ на состојбата на благајничките записи¹¹. Нивото на монетарните инструменти, на крајот на октомври, е повисоко во споредба со нивото проектирано за крајот на четвртиот квартал на 2021 година¹².

Ликвидност на банки*

месечни промени, во милиони денари

Нето девизната актива на Народната банка, на крајот на октомври, е повисока во споредба со нивото проектирано за крајот на четвртиот квартал од 2021 година.

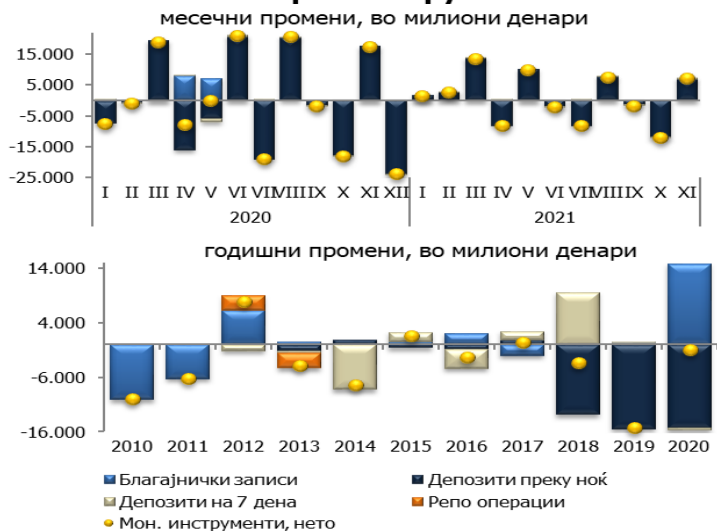
*позитивна промена: креирање ликвидност, негативна промена: повлекување ликвидност.

Извор: НБРСМ.

¹¹ На аукцијата на благајнички записи на Народната банка, којашто се одржа на 13 октомври 2021 година, беа понудени и продадени благајнички записи во износ од 10.000 милиони денари, со каматна стапка од 1,25% и рок на достасување од 28 дена.

¹² Споредбите на остварувањата се во однос на октомвриската проекција на Народната банка.

Монетарни инструменти*

*позитивна промена: креирање ликвидност, негативна промена: повлекување ликвидност.
Извор: НБРСМ.

Вкупните депозити на државата кај Народната банка, во октомври, забележаа умерено месечно зголемување, при што нивната состојба е над проектираната за крајот на четвртото тримесечје од 2021 година.

Автономни фактори*

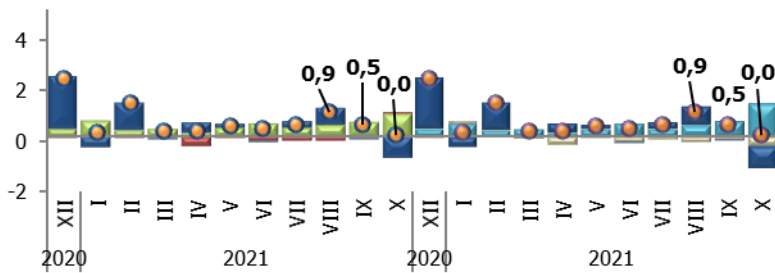
*позитивна промена: креирање ликвидност, негативна промена: повлекување ликвидност.
Извор: НБРСМ.

Примарните пари во октомври забележаа месечен пад, како резултат на намалувањето на вкупните резерви на банките кај Народната банка и речиси непроменети готови пари во оптек. Притоа, состојбата на примарните пари засега е пониска во споредба со проекцијата за крајот на четвртото тримесечје од 2021 година.

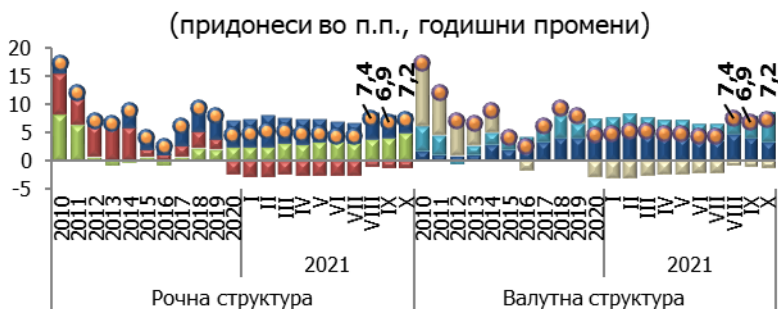
Ликвидните средства на банкарскиот систем во ноември забележаа раст на месечно ниво. Промената во најголем дел произлегува од понискиот износ на пласмани на банките во краткорочните депозити, односно во депозитите преку ноќ, при непроменета состојба на благајничките записи¹³. Автономните фактори на нето-основа предизвикаа намалување на ликвидноста во банкарскиот систем како резултат на интервенциите на Народната банка, додека трансакциите на државата и готовите пари во оптек придонесоа за раст на ликвидноста.

¹³ На аукцијата на благајнички записи на Народната банка, којашто се одржа на 10 ноември 2021 година, беа понудени и продадени благајнички записи во износ од 10.000 милиони денари, со каматна стапка од 1,25% и рок на достасување од 35 дена.

Депозити на домаќинства
(придонеси во п.п, месечни промени)

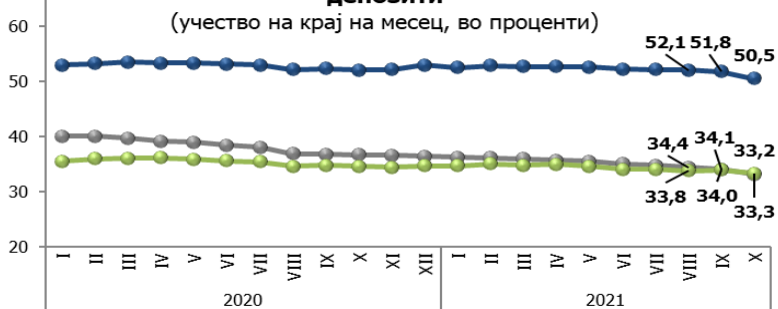
Депозитите на домаќинствата во октомври се задржаа на речиси исто ниво како и во претходниот месец. Во рамките на депозитите на домаќинствата, депозитите во странска валута забележаа раст, при истовремено намалување на денарските депозити (вклучително и депозитните пари). Од рочен аспект, краткорочните депозити забележаа зголемување, при минимален раст и на долгорочните депозити. **На годишна основа, растот на депозитите на домаќинствата во октомври изнесува 7,2%.**

- Депозитни пари
- Депозити на домаќинствата во домашна валута
- Депозити на домаќинствата во странска валута
- Долгорочни депозити на домаќинствата
- Краткорочни депозити на домаќинствата
- Депозити на домаќинствата, месечни/годишни промени, во %

Извор: НБРСМ.

Денарски депозити на домаќинствата/вкупни депозити

Учеството на денарските депозити (со депозитните пари) во вкупните депозити на домаќинствата изнесува 50,5% на крајот на октомври (51,8% во претходниот месец).

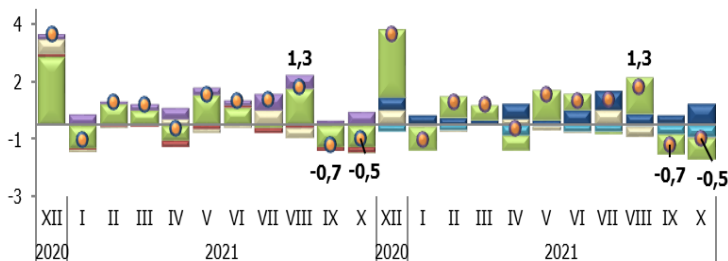

*Вкупните депозити само во банки и штедилници.

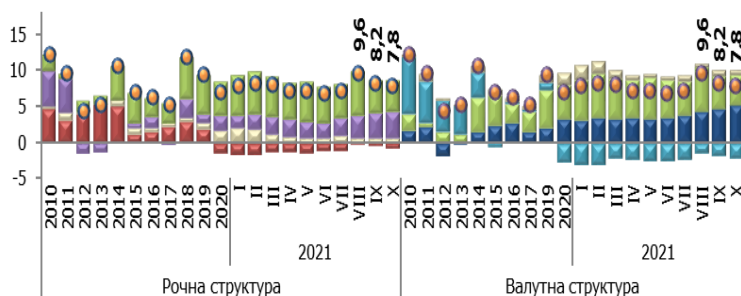
Извор: НБРСМ.

Парична маса М4

(придонеси во п.п., месечни промени)

(придонеси во п.п., годишни промени)

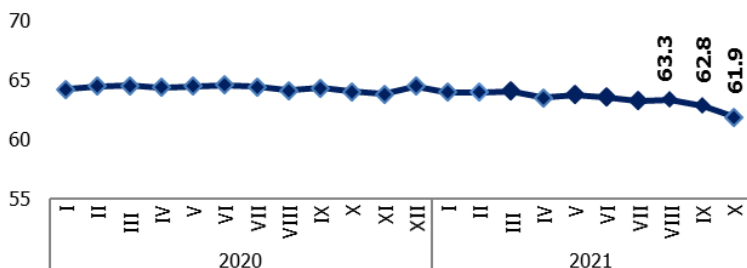
- ГПО надвор од депозитни институции
- Депозитни пари
- Вкупни краткорочни депозити
- Вкупни денарски депозити
- Вкупни девизни депозити
- Вкупни долгорочни депозити
- М4, годишни промени, во %

Извор: НБРСМ.

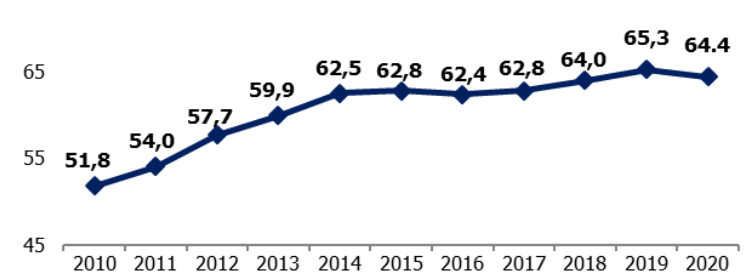
Паричната маса изразена преку најширокиот монетарен агрегат М4 забележа месечно намалување за 0,5%. Намалувањето во целост е резултат на денарските депозити (во најголем дел како резултат на депозитните пари), при умерен раст на девизните депозити. Од аспект на рочната структура, намалување е забележано кај долгорочните депозити, при умерен раст на краткорочните депозити. **На годишна основа, паричната маса во октомври е повисока за 7,8%, при годишен раст од 6,8% проектиран за четвртиот квартал од 2021 година.**

Учество на М4 денарски дел во вкупна парична маса М4

податоци на крај на месец, во %

податоци на крај на година, во %

Извор: НБРСМ.

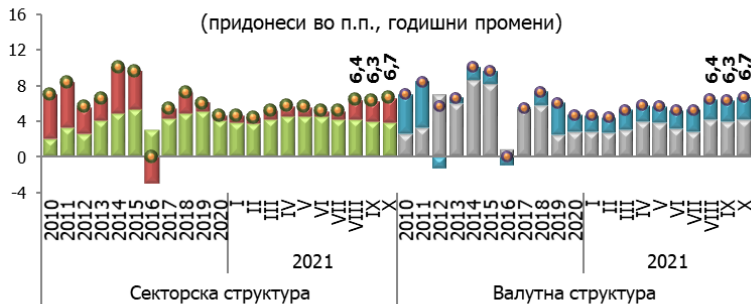
Учеството на денарскиот дел во вкупната парична маса М4 изнесува 61,9% на крајот на октомври (62,8% во претходниот месец).

Вкупни кредити

(придонеси во п.п., месечни промени)

(придонеси во п.п., годишни промени)

Секторска структура

Валутна структура

- Кредити во странска валута
- Кредити во домашна валута
- Кредити на претпријатијата
- Кредити на домаќинствата
- Кредити, месечни/годишни промени, во %
- Кредити, годишни промени, во %

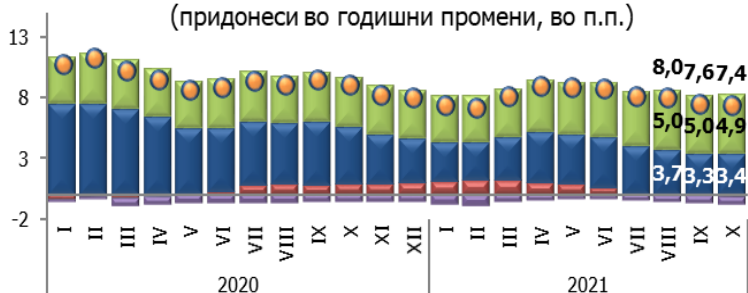
Извор: НБРСМ.

Во октомври, вкупните кредити остварија сличен месечен раст како и во претходниот месец од 0,6%. Од секторски аспект, зголемувањето подеднакво е резултат на кредитите на претпријатијата и на домаќинствата. Во однос на валутната структура, растот во целост е резултат на кредитите во домашна валута, при речиси непроменета состојба на кредитите во странска валута. Вкупните кредити во октомври остварија месечен раст, што е во согласност со проектираното зголемување на кредитите во четвртиот квартал на годината, според октомвриската проекција.

Годишната стапка на раст на вкупните кредити, во октомври, изнесува 6,7% и засега е во рамките на стапката на раст од 7,1% проектирана за четвртиот квартал на 2021 година, според октомвриската проекција. Од секторски аспект, растот во поголем дел произлегува од кредитите на домаќинствата, при позитивен придонес и од кредитите на претпријатијата. Во однос на валутната структура, кредитниот раст е резултат пред сè на зголемувањето на кредитите во домашна валута, при раст и на кредитите во странска валута (вклучително и денарските кредити со валутна клаузула).

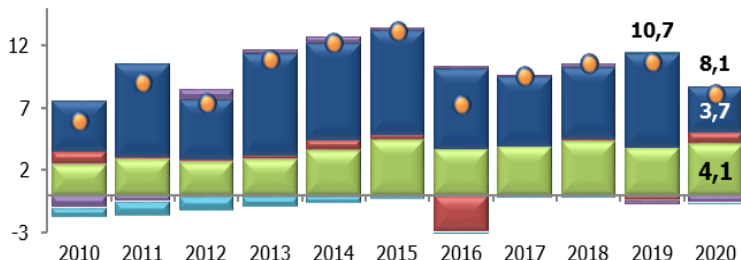
Кредити на домаќинствата*

(придонеси во годишни промени, во п.п.)

- Станбени кредити
- Потрошувачки кредити
- Кредитни картички и негативни салда на тековни сметки
- Автомобилски кредити
- Останати кредити
- Кредити на домаќинствата, годишни промени, во %

(придонеси во п.п., годишни промени)

*не се вклучени кредитите на самостојните вршители на дејност со личен труд

Извор: НБРСМ.

Годишниот раст на кредитите на домаќинствата¹⁵, во октомври, изнесува 7,4%, при што и натаму во поголем дел произлегува од станбените кредити, со солиден позитивен придонес и на потрошувачките кредити.

¹⁵ Без кредитите на самостојните вршители на дејност со личен труд.

Сомнителни и спорни побарувања

(секторска структура и учество во вкупни кредити)

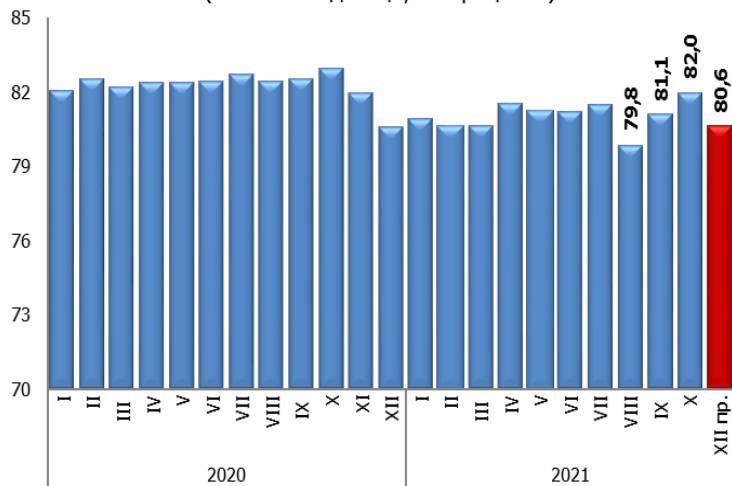
Учеството на сомнителните и спорните побарувања во вкупните кредити, во октомври, забележа месечно намалување за 0,2 п.п. и изнесува 3,3%. Гледано од аспект на секторската структура, и натаму најголемиот дел од вкупниот износ на нефункционалните кредити произлегува од секторот „претпријатија“, додека учеството на нефункционалните кредити на секторот „домаќинства“ е значително помало.

■ Сомнителни и спорни побарувања на претпријатијата во милиони денари, лева скала
 ■ Сомнителни и спорни побарувања на домаќинствата во милиони денари, лева скала
 ● Учество на сомнителните и спорните побарувања во вкупните кредити во %, десна скала
 Извор: НБРСМ.

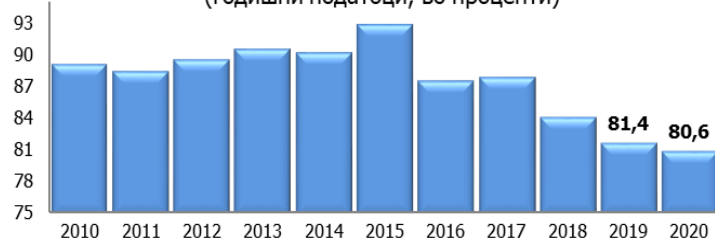
Сооднос помеѓу вкупните кредити и депозити

(месечни податоци, во проценти)

Показателот за искористеноста на депозитниот потенцијал на банките за кредитирање на приватниот сектор, во октомври, изнесува 82% и засега е над проектираната вредност на овој показател за крајот на четвртиот квартал од 2021 година (80,6%), според октомвриската проекција.

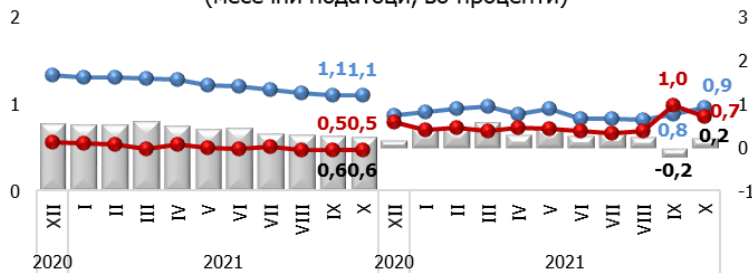
(годишни податоци, во проценти)

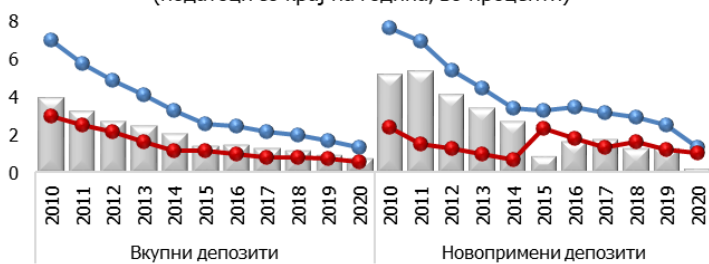
Извор: НБРСМ.

Каматни стапки на вкупните депозити

(месечни податоци, во проценти)

(податоци со крај на година, во проценти)

Каматен распон (во п.п)

Каматна стапка на денарски депозити

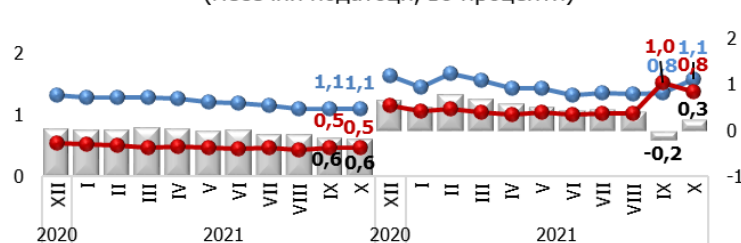
Каматна стапка на девизни депозити

Извор: НБРСМ

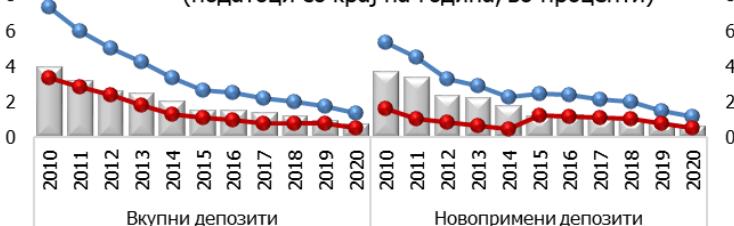
Во октомври 2021 година, не се забележуваат месечни промени кај каматните стапки на вкупните депозити¹⁶, при што распонот меѓу каматните стапки на денарските и девизните депозити е непроменет во однос на претходниот месец (0,6 п.п.). Кај **новопримените вкупни депозити**¹⁷, каматниот распон се врати на нивото од 0,2 п.п., во услови на раст на денарската каматна стапка и пад на девизната каматна стапка за 0,1 и 0,3 п.п., соодветно.

Каматни стапки на депозитите на домаќинствата

(месечни податоци, во проценти)

(податоци со крај на година, во проценти)

Каматен распон (во п.п)

Каматна стапка на денарски депозити

Каматна стапка на девизни депозити

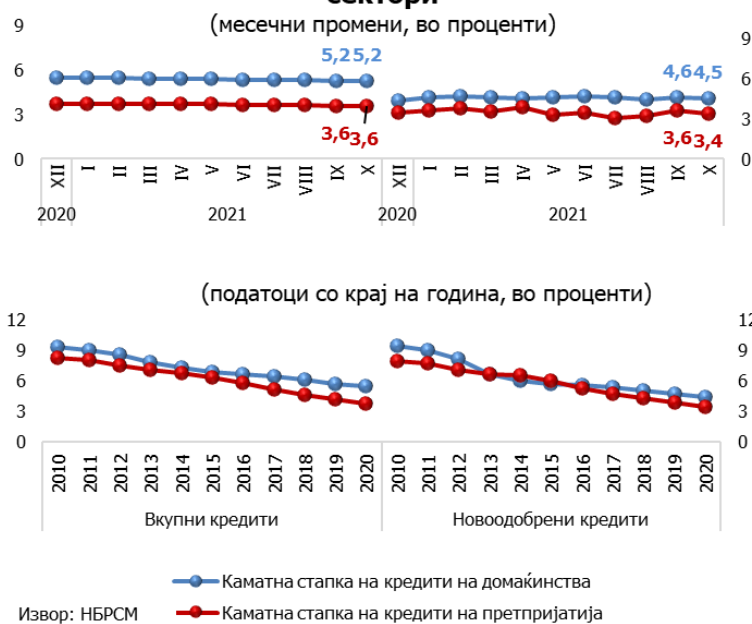
Извор: НБРСМ

Кај каматните стапки на депозитите на домаќинствата исто така не се забележани месечни промени, при што распонот меѓу каматните стапки на денарските и девизните депозити и понатаму изнесува 0,6 п.п. **Каматниот распон кај новопримените депозити на домаќинствата** изнесува 0,3 п.п., при раст на денарската каматна стапка и пад на девизната каматна стапка за 0,3 и 0,2 п.п., соодветно.

¹⁶ Податоците за каматните стапки се согласно со методолошките измени на НБРСМ од јуни 2018 година. Повеќе информации за методолошките измени може да се најдат на следнава врска: http://www.nbrm.mk/monetarna_statistika_i_statistika_na_kamatni_stapki.nsp.x.

¹⁷ Во однос на каматните стапки на новопримените депозити треба да се има предвид дека за нив се карактеристични променливи движења. Променливоста на каматните стапки на новопримените депозити произлегува од фактот што тие се условени од обемот на новопримени депозити (којшто од месец во месец може да се менува) и нивната каматна стапка.

Каматни стапки на вкупните кредити, по сектори

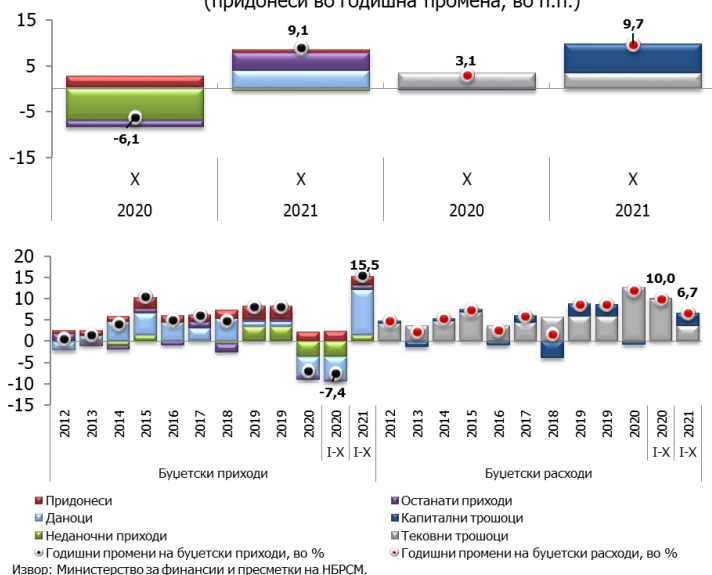
Во октомври, каматните стапки на **вкупните кредити на домаќинствата и на претпријатијата** не забележаа промена во споредба со претходниот месец и изнесуваа 5,2% и 3,6%, соодветно. Кај **новоодобрените кредити**¹⁸, во однос на претходниот месец каматните стапки на домаќинствата и претпријатијата се намалија за 0,1 и 0,2 п.п., соодветно и изнесуваа 4,5% и 3,4%, соодветно.

¹⁸ Во однос на каматните стапки на новоодобрените кредити треба да се има предвид дека за нив се карактеристични променливи движења. Променливоста на каматните стапки на новоодобрените кредити произлегува од фактот што тие се условени од обемот на новоодобрените кредити (којшто од месец во месец може да се менува) и нивната каматна стапка.

Во Буџетот на Република Северна Македонија (централниот буџет и буџетите на фондовите), во октомври 2021 година, вкупните буџетски приходи и расходи забележаа раст од 9,1% и 9,7%, соодветно на годишна основа. Растот на **буџетските приходи** во најголем дел е резултат на растот кај даноците и останатите приходи (придонес од 4,0 п.п. и 3,9 п.п., соодветно), при помал позитивен придонес и на придонесите (0,6 п.п.), додека неданочните приходи имаат мал негативен придонес (0,4 п.п.). Притоа, даночните приходи во октомври беа повисоки за 6,6% на годишна основа, и тоа во најголем дел како резултат на повисоките приливи од ДДВ. Порастот на **буџетските расходи**, во октомври 2021 година, во поголем дел се должи на капиталните трошоци, при позитивен придонес и на тековните трошоци (најмногу од трансферите).

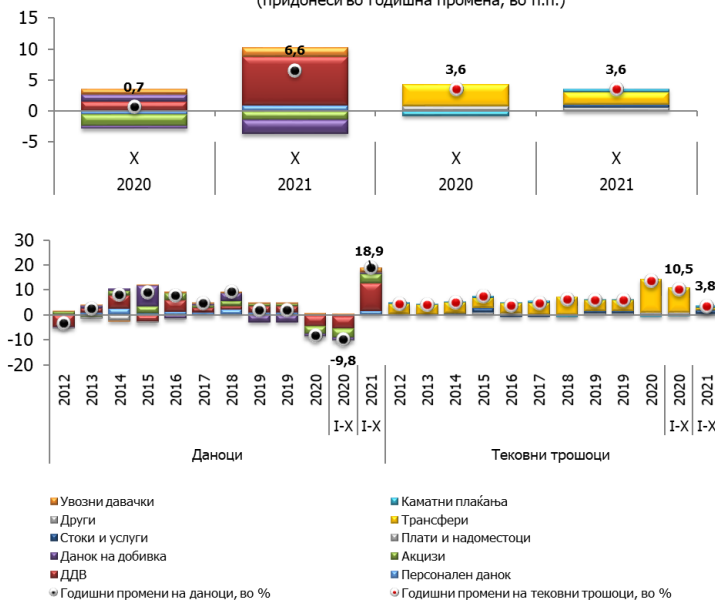
Во периодот јануари – октомври 2021 година, вкупните буџетски приходи и расходи се повисоки за 15,5% и 6,7%, соодветно, во споредба со истиот период од претходната година. Најголем придонес за растот на буџетските приходи имаат повисоките даночни приходи, а на страната на расходите, тековните и капиталните трошоци имаат речиси подеднаков придонес.

Буџетски приходи и расходи
(придонеси во годишна промена, во п.п.)

Извор: Министерство за финансии и пресметки на НБРСМ.

Даноци и тековни трошоци
(придонеси во годишна промена, во п.п.)

Извор: Министерство за финансии и пресметки на НБРСМ.

Реализација на Буџетот, по категории

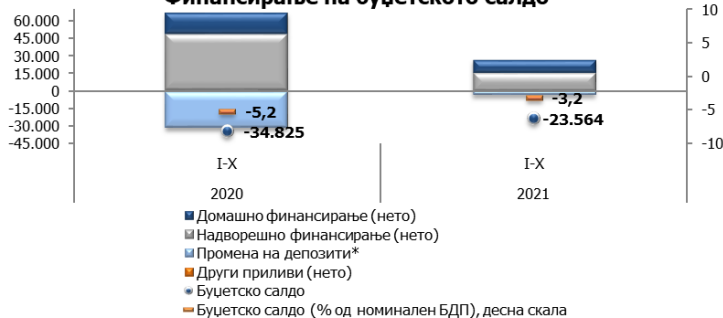
(централен Буџет и фондови), во проценти од годишен план*

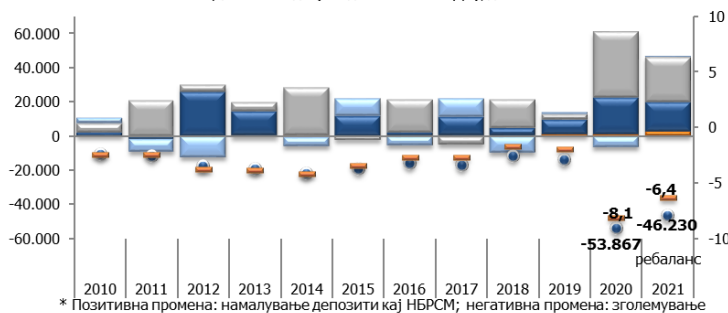
*за 2021 година пресметките се направени во однос на ребалансот на Буџетот од јули.
Извор: Министерство за финансии и пресметки на НБРСМ.

Во споредба со ребалансот¹⁹ на Буџетот за 2021 година, остварувањето на буџетските приходи и расходи во периодот јануари – октомври 2021 година изнесува 80,1% и 75,1%, соодветно. Остварениот буџетски дефицит во износ од 23.564 милиони денари претставува 51% од планираниот дефицит за 2021 година.

Финансирање на буџетското салдо

Остварениот буџетски дефицит во периодот јануари – октомври 2021 година (23.564 милиони денари или 3,2% од БДП²⁰) е финансиран преку задолжување на државата на странскиот²¹ и на домашниот пазар, при што депозитите на државата кај Народната банка забележаа минимално зголемување.

* Позитивна промена: намалување депозити кај НБРСМ; негативна промена: зголемување депозити кај НБРСМ.
Извор: Министерство за финансии

¹⁹ На 28 јули 2021 година е усвоен ребалансот на буџетот за 2021 година („Службен весник на РСМ“ бр. 171 од 28.7.2021 година).

²⁰ Во рамките на анализата, за номиналниот БДП за 2021 година се користат октомвриските проекции на Народната банка.

²¹ Задолжувањето на државата на странскиот пазар, во најголем дел произлегува од осмата еврообврзница издадена на почетокот на март 2021 г. во вредност од 700 милиони евра и повлекувањето на втората транша од макрофинансиската помош од Европската Унија, на почетокот на јуни 2021г., во износ од 80 милиони евра, од вкупно 160 милиони евра макрофинансиска помош од Европската Унија за надминување на кризата предизвикана од корона-вирусот. Воедно, во јули 2021 година државата изврши исплата на еврообврзницата издадена во 2014 година во износ од 500 милиони евра.

Државни хартии од вредност

(промени, во милиони денари)

(состојби, во милиони денари)

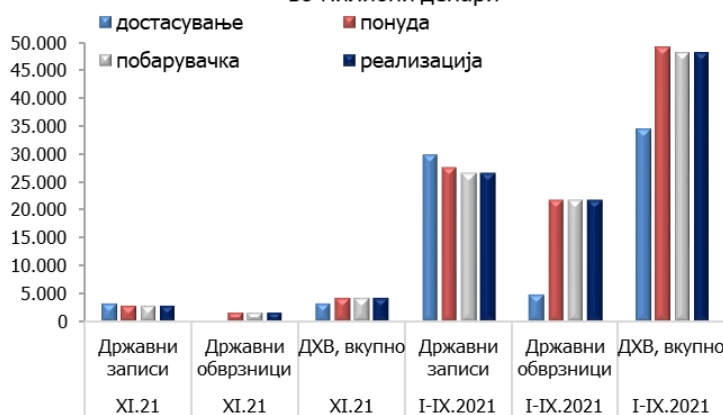

Извор: Министерство за финансии.

Во ноември 2021 година, состојбата на издадените државни хартии од вредност²² на примарниот пазар забележа пораст на месечна основа за 1.035 милиони денари и на крајот од месецот изнесуваше 141.581 милион денари. Зголемувањето во целост се должи на растот на петнаесетгодишните државни обврзници (со и без валутна клаузула).

Аукции на државни хартии од вредност

во милиони денари

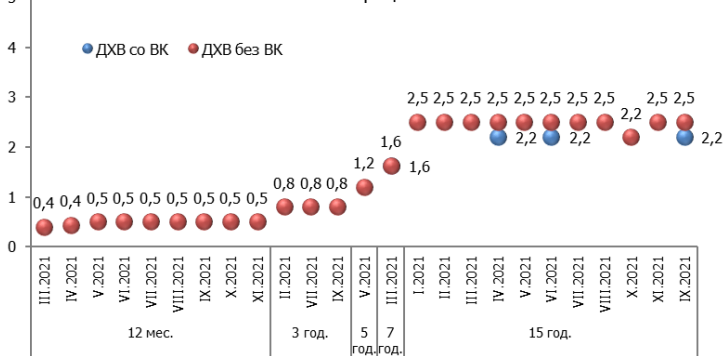

Извор: Министерство за финансии.

Новите емисии на државни хартии од вредност во ноември 2021 година беа со рочност од дванаесет месеци без валутна клаузула и петнаесет години со и без валутна клаузула, при што интересот на пазарните учесници беше еднаков со понудениот износ. Во ноември 2021 година достасаа претходно издадените дванаесетмесечни државни записи.

Каматни стапки на државни хартии од вредност

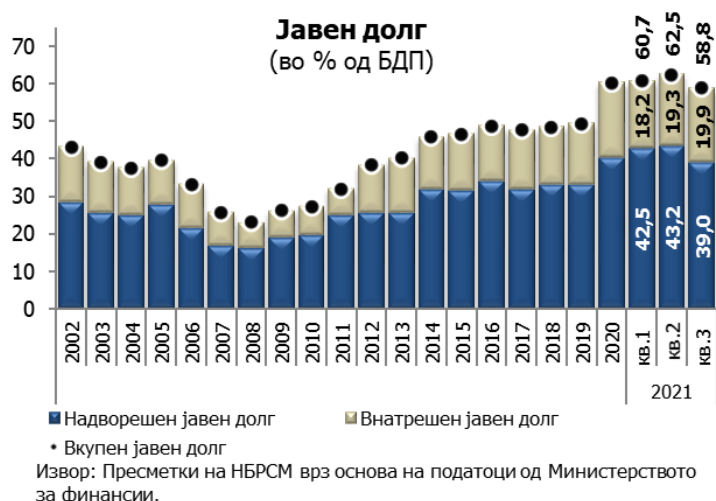
во проценти

Извор: Министерство за финансии.

На редовната аукција во ноември Министерството за финансии ги задржа истите каматни стапки на новоиздадените дванаесетмесечни државни записи (0,5%) и петнаесетгодишните државни обврзници со и без валутна клаузула (2,2% и 2,5%, соодветно).

²² За 2021 година, според ребалансот на Буџетот, планирано е нето домашно задолжување (континуирани државни хартии од вредност) на државата во износ од 18.450 милиони денари, односно раст на состојбата на државни хартии од вредност до нивото од 146.315 милиони денари.

На крајот на третиот квартал од 2021 година, јавниот долг²³ изнесува **58,8% од БДП²⁴**, што е помалку за 3,7 п.п. во споредба со претходниот квартал. Притоа, надворешниот јавен долг е понизок за 4,2 п.п. и изнесува 39,0% од БДП (поврзано со раздолжувањето на државата во јули врз основа на издадена еврообврзница), додека внатрешниот јавен долг е зголемен за 0,6 п.п. и на крајот на кварталот изнесува 19,9% од БДП. Вкупниот државен долг во третиот квартал од годината е намален во однос на претходниот квартал за 3,6 п.п. и изнесува 50,7% од БДП, додека долгот на јавните претпријатија (гарантиран и негарантиран)²⁵ изнесува 8,2% од БДП.

²³ Јавниот долг е дефиниран со Законот за јавен долг („Службен весник на РМ“ број 62/2005, 88/2008, 35/2011, 139/2014 и 98/2019) според кој претставува збир на државниот долг и долгот на јавните претпријатија основани од државата или од општините, општините во Градот Скопје и Градот Скопје, како и трговските друштва коишто се во целосна или во претежна сопственост на државата или на општините, општините во Градот Скопје и Градот Скопје.

²⁴ Во рамките на анализата, за номиналниот БДП за 2021 година, се користени октомвриските проекции на Народната банка.

²⁵ Согласно со измените во Законот за јавен долг од мај 2019 година негарантираниот долг на јавните претпријатија и акционерските друштва основани од државата или од општините, општините во Градот Скопје и Градот Скопје, се пресметува во јавниот долг („Службен весник на РМ“ бр. 62/2005, 88/2008, 35/2011, 139/2014 и 98/2019).

Прилог 1: Индикативни категории за личната потрошувачка и бруто-инвестициите

ИНДИКАТИВНИ КАТЕГОРИИ ЗА ЛИЧНАТА ПОТРОШУВАЧКА																		
	2018				2019				2020				2021					
	Кв.1	Кв.2	Кв.3	Кв.4	Кв.1	Кв.2	Кв.3	Кв.4	Кв.1	Кв.2	Кв.3	Кв.4	Кв.1	Кв.2	Кв.3	авг.	сеп.	окт.
	<i>реални годишни промени во %</i>																	
Промет во трговија на мало*	5,8	8,9	9,4	10,5	7,6	8,8	12,0	13,8	1,0	-18,6	-15,7	-15,5	-1,3	18,3	13,9	17,7	12,2	11,0
Бруто приходи од ДДВ*	3,9	6,5	7,5	6,9	3,5	1,4	7,5	6,6	1,8	-20,0	-10,8	-4,2	2,9	36,6	21,1	27,6	13,8	16,9
Увоз на стоки за широка потрошувачка*	8,0	2,6	3,0	11,0	2,8	5,9	9,7	4,7	6,8	-12,4	-3,6	-9,4	3,2	26,1	11,4	12,4	16,3	13,4
Домашно производство на потрошни добра	6,1	-1,0	-0,1	5,6	0,5	-1,0	2,4	-2,0	-0,5	-22,4	-9,3	-12,1	-4,8	22,8	-2,6	-2,7	-5,5	1,3
Кредити на население*	7,7	8,2	8,5	9,3	8,2	9,6	9,3	10,1	9,7	6,3	6,2	4,5	4,7	5,7	4,0	4,5	4,0	3,5
Просечна нето-плата*	3,4	4,7	3,9	5,4	2,2	2,4	3,5	4,2	10,0	4,6	7,0	4,7	2,0	5,7	1,1	0,4	1,6	-
Приватни нето-трансфери*	5,6	9,2	4,3	2,1	-2,4	-4,9	5,5	2,0	-2,5	-40,0	-36,5	-11,3	8,6	69,1	57,8	82,3	29,7	-
Пензии*	2,1	3,4	2,6	4,4	4,1	2,2	3,9	2,1	5,7	6,2	5,3	5,4	2,3	0,3	0,0	-0,6	1,6	-0,2

*реалните стапки на раст се пресметани од НБРСМ, со делење на номиналните стапки на раст со годишната инфлација, мерена според трошоците на живот.

Извор: Државен завод за статистика, Министерство за финансии и пресметки на НБРСМ.

ИНДИКАТИВНИ КАТЕГОРИИ ЗА ИНВЕСТИЦИИТЕ																		
	2018				2019				2020				2021					
	Кв.1	Кв.2	Кв.3	Кв.4	Кв.1	Кв.2	Кв.3	Кв.4	Кв.1	Кв.2	Кв.3	Кв.4	Кв.1	Кв.2	Кв.3	авг.	сеп.	окт.
	<i>реални годишни промени во %, освен за СДИ промените на реалните износи се во милиони денари</i>																	
Увоз на средства за работа*	19,1	20,2	10,5	11,6	1,9	4,8	12,5	6,4	0,9	-34,6	-2,9	4,5	8,9	64,3	6,5	8,9	6,9	-0,8
Извршени градежни работи**	-39,6	0,9	-10,0	14,6	15,1	-3,3	3,0	5,3	6,3	-5,1	3,0	2,3	-1,1	-9,6	-10,8	-11,5	-3,5	-
Домашно производство на капитални производи	19,3	24,2	16,0	5,7	12,3	-2,9	10,7	7,1	-5,7	-46,0	-9,0	1,0	-13,2	49,3	-27,7	-24,6	-41,0	-33,1
Државни капитални инвестиции*	-65,0	-39,5	-10,7	-34,1	-11,1	62,7	26,3	66,5	23,8	-34,4	26,0	-20,7	94,2	3,7	56,2	405,2	73,7	155,9
Директни инвестиции***	8572,0	5779,6	3761,2	8336,9	-11081,9	-2571,9	5347,7	-6986,1	3959,7	-2322,3	-5612,6	-9061,0	-8494,0	12928,4	1413,7	809,6	1240,5	-
Долгорочни кредити на претпријатија*	2,0	4,7	6,6	5,9	4,9	4,8	2,6	6,4	4,1	8,2	11,5	5,8	7,3	2,5	0,7	1,7	0,7	2,6

*реалните стапки на раст се пресметани од НБРСМ, со делење на номиналните стапки на раст со годишната инфлација, мерена според трошоците на живот.

**реалните стапки на раст се добиени со користење на стапката на раст на дефлаторот на трошоците во градежништвото за нови објекти за домување.

***реалните износи се пресметани од НБРСМ, со делење на номиналните износи со нивото на индексот на потрошувачките цени (базна година: 2020=100).

Извор: Државен завод за статистика, Министерство за финансии и пресметки на НБРСМ.